

55
Cs
132.91

CESIUM

April 2009 Ett mediegranskande magasin

Nytt
fullmatat
nummer

Stort test
Hur opartisk är du?

**Den galna
onsdagen -
dagen då Sverige
fick en ny energipolitik**

**Dan
Josefsson**

"Det är reportrar som aldrig
har tänkt en egen tanke och
därför har de heller aldrig känt
friktionen mellan den egna
tanken och de här kraven"

TEMA: Opartiskhet

- ETT SVÅRFÅNGAT IDEAL • JAKTEN PÅ DEN GODA JOURNALISTIKEN •
- EN MER TUKTAD TIDNINGSAFAUNA - CESIUM UNDERSÖKER 17 TIDNINGARS
RAPPORTERING KRING KÄRNKRAFTSFRÅGAN MED 30 ÅRS MELLANRUM •

Historisk uppgörelse eller kovändning?

En av journalistens främsta uppgifter är att förmedla vad som händer i Sverige och omvärlden till dem som inte själva är på plats och kan uppleva det. Men en händelse kan som bekant beskrivas på väldigt många olika vis. Journalisten har därför stor makt över hur människor uppfattar aktuella händelser. Och därmed också ett stort ansvar.

Den 5 februari i år presenterade Alliansen sin nya energiuppgörelse. Det som ansågs vara den stora nyheten var att centerpartiet, en gång i tiden synonyma med kärnkraftsmotståndet, hade gått med på att öppna för byggandet av nya kärnkraftsreaktorer. Så här såg ett par av rubrikerna ut dagen efter:

"Ja till ny kärnkraft - Centern backar från sin gamla linje i historisk regeringsuppgörelse" /Dala-Demokraten

"Håller fast vid sitt nej - Förre centerledaren Fälldin efter partiets kovändning om kärnkraft" /Aftonbladet

En historisk uppgörelse eller en kovändning? Ett sådant till synes oskyldigt ordval kan påverka läsarens hela uppfattning av en händelse.

I SVALLVÅGORNA AV PARTIPRESSENS DÖD pratar man ofta om opartiskhet som ett journalistiskt ideal. När fler och fler tidningar har monopol på sin utgivningsort blir det av förståeliga skäl viktigare och viktigare för tidningarna att man framstår som just opartiska. I detta nummer av Cesium har vi därför bestämt oss för att ta ett rejält grepp kring just opartiskhet.

I en stor undersökning av 17 svenska tidningar har vi tittat närmre på rapporteringen kring Maud Olofsson och centerpartiets vändning i kärnkraftsfrågan i år och rapporteringen nästan exakt 30 år tidigare då Olof Palme och socialdemokraterna vände i samma fråga. Vi har bland annat undersökt värdeladdade ord, vilka som kommer till tals och vad de säger, vilken vinkel journalisten väljer och om kritiserade får bemöta kritik. Frågan vi ställt oss är helt enkelt: har den svenska pressen blivit mer opartisk?

Niklas Wennergren

I CESIUM denna månaden

Inledning

- 4** **Opartiskhet**
Vad är det?
6 **Ett svårfångat ideal**
Begrepp i förändring

Bakgrund

- 8** **Den galna onsdagen**
Det politiska läget 1979
13 **En kluven historia**
Kärnkraften i Sverige

Undersökning

- 16** **Cesium granskar**
Mer likriktning i spalterna

Fördjupning

- 20** **Arbetets betydelse**
Underdogen som försvann
23 **Vad tycker cheferna**
Är opartiskhet viktigt?
26 **Porträtt: Dan Josefsson**
En man med många åsikter
30 **Kampen om innehållet**
En titt på nyhetskedjan
32 **Bra journalistik?**
Cesium ger sig ut på jakt
34 **Mer jobb mindre kall**
Journalistens proletarisering

Krönikor

"Många röster som säger olika saker blir till en kör som mässar samma sak"
läs vad Cesiums Anders Nygren tycker om opartiskhet på s 5

"Jag är inte opartisk. Även om jag försöker"
läs vad Cesiums Niklas Wennergren tycker om opartiskhet på s 29

"Samma nyhet idisslas och spys upp i ständigt nya versioner"
läs vad Cesiums Anders Nygren tycker om likriktning på s 35

VAD ÄR OPARTISKHET?

TEXT/GRAFIK: ANDERS NYGREN

Opartiskhet är ett begrepp omgärdat av omfattande förvirring, det har aldrig funnits en klar definition av vad som avses med opartisk. I en uppsats av Jenny Klockare på JMG från 2004, "Den omdebatterade opartiskheten – en forskningsöversikt", går begreppet igenom. Klockare konstaterar att opartiskhet och objektivitet är två begrepp som är så besläktade att de knappt går att hålla isär. Som bevis för det hänvisar hon till National Encyklopedin (NE).

Enligt NE är objektivitet: "saklighet, opartiskhet (motsats subjektivitet), term som i filosofi, samhällsvetenskap och allmän debatt används i ett flertal betydelser. Deras betydelse har ändrats under tidens gång.". Opertiskhet är enligt NE: "Krav som anses gälla i princip all nyhetsförmedling, särskilt inom så kallade. public service-medier. Opertiskhet ingår i kravet på objektivitet och kan specificeras som balans i nyhetsurvalet samt neutralitet i innehåll och framställning."

JÖRGEN WESTERSTÅHL ställde 1971 upp en modell för objektivitet där han hävdar att objektivitet består av saklighet och opartiskhet. Saklighet består i sin tur av sanning och relevans och opartiskhet av balans/icke partiskhet och neutral presentation.

Den vanligaste kritiken mot Westerståhl är att det är omöjligt att vara objektiv, och eftersom det är ett ouppnåeligt ideal är det dumt att ens försöka uppnå det. Samma sak gäller i viss mån opartiskheten. Dan Josefsson och Göran Rosengren är två av dem som gett uttryck för den åsikten. Saklighet är dock något som alla svenska redaktioner förmodligen skulle säga är absolut nödvändigt för journalistik.

Journalistik måste vara sann, annars är det inte frågan om journalistik. Likaså måste den vara relevant.

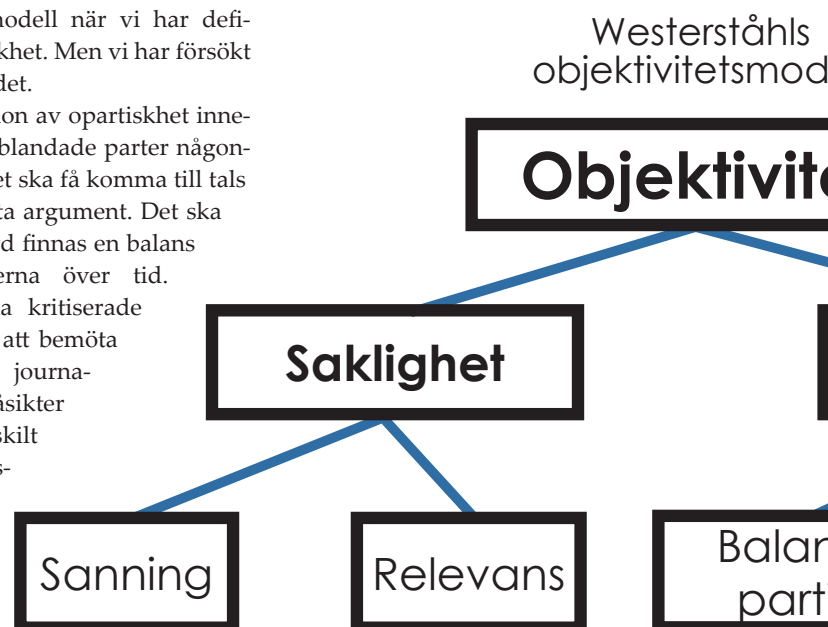
OPARTISKHETEN ÄR dock mer problematisk. Balans och framför allt neutral presentation står i direkt motsats till journalistikens behov av vinklar, de flesta yrkesverksamma journalister erkänner förmodligen också att ordningen i vilken aktörerna i deras artiklar presenteras avgör hur konsumenten tolkar den redaktionella produkten.

Lars Furhoff, dåvarande rektor på journalisthögskolan i Stockholm, menade att Westerståhls modell kunde leda till en likriktning av journalistiken, något Furhoff själv var motståndare till då han förespråkade ett brett utbud av olika sorters journalistik.

Opertiskhetsbegreppet har inte varit utsatt för några omfattande studier sedan 1970-talet. Westerståhls objektivitetsteori lever således vidare.

VI HAR UTGÅTT från Westerståhls objektivitetsmodell när vi har definierat opartiskhet. Men vi har försökt konkretisera det.

Vår definition av opartiskhet innebär att alla inblandade parter någonstans i utbudet ska få komma till tals med sina bästa argument. Det ska med andra ord finnas en balans bland aktörerna över tid. Dessutom ska kritiserade få möjlighet att bemöta kritiken och journalistens egna åsikter ska hållas avskilt från nyhetsmaterialet.

Opartiskheten ett döende ideal

Objektiviteten är död, ihjälslagen under ett postmodernistiskt rus för sådär 10 år sedan. Är opartiskheten nästa får till slaktbänken?

Att objektivitet har upphört vara ett honnörsord för journalister är inte så konstigt då det är ett ideal omöjligt att uppnå. Samma sak gäller opartiskhet, med tilläget att det dessutom inte finns någon allmänt accepterad definition. Bland journalistforskare tycks den allmänna åsikten vara att opartiskhet är en viktig komponent i god journalistik, inte som en självklar del i varje artikel eller tidning men nyhetsutbudet som helhet måste vara opartiskt för att fylla sin funktion som informationskälla för medborgarna.

Den som klarast definierat opartiskheten är Jörgen Westerståhl. Hans modell handlar egentligen om objektivitet men en av grundstenarna i objektiviteten är enligt Westerståhl just opartiskhet. Opartiskhet består enligt honom av balans och neutral presentation. Redan här tycks dagens journalister vara osams med den gamle göteborgsforskaren. Ingen av de vi har pratat med tycker att en neutral presentation är nödvändigt för god journalistik, balans är inte heller viktigt, om man inte ser till nyhetsutbudet som helhet.

FÖR LÅNGT DRIVEN kan till och med opartiskhetsivern leda till fel-tolkningar av verkligheten, det mest förekommande exemplet idag är att om nio av tio forskare hävdar att det finns en klimatförändring så skulle medierna inte avspegla verkligheten om man gav bägge sidor samma utrymme.

Vissa genrer skulle förmodligen upphöra att existera om opartiskhetsidealet fick grassera fritt. Hur många grävande artiklar skulle skrivas om journalisterna hela tiden ansträngde sig för att vara opartiska? Inga.

Opartiskheten är inget levande ideal på landets tidningsredaktioner och har förmodligen aldrig varit det i någon större utsträckning. Det är inget problem så länge det finns en mångfald aktörer i medielandskapet men med tilltagande monopolisering av mediemarknaden så är mångfalden, och därigenom opartiskheten hotad. I värsta fall leder det till att det offentliga samtalet blir fattigare. Att många röster som säger olika saker blir till en kör som mässar samma sak.

Anders Nygren

Westerståhls
modell

Objektivitet

Opartiskhet

Balans/Icke
opartiskhet

Neutral
presentation

Ett svår fångat ideal

TEXT: ANDERS NYGREN FOTO: NIKLAS WENNERGREN

Partisk journalistik är det ingen som skulle skryta med att de ägnar sig åt. Ändå tycker de flesta journalister inte att opartiskhet är en nödvändighet för god journalistik.

Under den första halvan av 1900-talet fanns det en oro för att etermedierna skulle kunna användas i icke önskvärda politiska projekt. Journalisterna inom den svenska radion och tv:n sågs som statliga tjänstemän och som sådana skulle de företräda det allmänna, medborgarna. Staten har därför skrivit in kravet på opartiskhet i både radions och tv:ns sändningstillstånd, det betyder att både SR och SVT har förbundit sig att vara opartiska.

Tidningar, som har funnits mycket längre på den mediala scenen, har aldrig haft något krav på sig att vara opartiska. Många har alltid haft ett opinionsbildningssyfte i grunden och de tidigaste startades ofta som rena åsikts- eller propagandaorgan.

När journalistkåren professionaliserades, när journalisterna började få en särskild yrkesutbildning på universitet och högskolor, spreds opartiskhetsidealet till alla journalister, det ingick i yrkesrollen att de skulle vara opartiska. Det ideal som från början gällde journalisterna inom det statliga radio- och TV-monopolet anammades till viss del av journalisterna på landets tidningar.

OPARTISKHET ÄR ett krångligt begrepp. Det finns ingen enhetlig norm för hur man mäter opartiskhet. Inte heller finns det en enhetlig definition. Den enklaste förklaringen av begreppet är att journalisten inte ska ta någons parti, hur den enskilde journalisten går till väga för att inte göra det varierar.

Anders Hansson är redaktör för Världens gång på GP, under 70-talet

och början på 80-talet jobbade han på Arbetet och Västgötdemokraten.

– Man kan ju inte vara partisk, man måste vinnlägga sig om att företräda läsarna, säger han när han får frågan om opartiskhet är viktigt.

Konkurrens är viktigt för balansen enligt Anders Hansson.

– Konkurrens är bra, ju fler som försöker ta sig an och skildra verkligheten desto bättre. Utan konkurrens sänker man omedvetet ambitionsnivån. Man riskerar inte längre att missa något. Det är skamligt för en journalist att missa saker.

Han menar att Göteborg som entidningsstad har förlorat något.

– Nu finns det inte längre någon som ställer frågan "Varför har inte vi detta?" dagen efter.

I WESTERSTÅHLS objektivitetsmodell består opartiskhet av neutral presentation och balans.

Av de journalister vi pratat med är det få som nämner neutralitet när de ska förklara vad opartiskhet är. På TT har man i det här fallet en speciell ställning. För dem är det extra viktigt att vara neutrala eftersom man ska serva tidningar med varierande politisk färg med nyheter.

Det finns inte heller någon enhetlig syn på balans mer än att det är bra med sådan, hur den bäst uppnås råder det dock delade meningar om. Den förhärskande synen idag tycks vara att medieutbudet som helhet måste vara balanserat. Balanskravet gäller alltså inte enskilda tidningar eller etermedieföretag, undantaget är SVT och SR som enligt sändningstillstånden måste vara opartiska.

OPARTISKHETENS VÄRDE beror på situationen på mediemarknaden. Det menar Tomas Andersson Odén, fors-

Thomas Andersson Odén är forskare och lärare på journalisthögskolan i Göteborg.

kare i journalistik på Göteborgs universitet.

– Människor måste ha en faktagrund att stå på för att kunna fatta självständiga beslut i olika samhällsfrågor. Men det är ingen fråga om antingen partisk eller opartisk journalistik utan om att bäge behövs.

Däremot tycker han att det måste finnas en balans i tidningsutbudet. Det tydligaste exemplet är att det finns en ökande mängd tyckande journalistik i dagstidningarna, det är tidningarnas sätt att marknadsföra pappersupplagan i en tid när allt fler läsare flyr ut på nätet.

– Eftersom det finns en så stark dominans av borgerliga tidningar och de lyfter fram borgerligt sinnade debattörer kommer vi nog att sakna Arbetet och några andra tidningar inom en snar framtid.

HAN ÄR OCKSÅ tveksam till den framträdande plats vissa av dessa journalister får.

– De får en roll som ingen journalist borde ha i ett demokratiskt samhälle.

Balansen i nyhetsutbudet beror enligt Tomas Andersson Odén mycket på

public servicemediernas starka ställning i Sverige. Även TT:s roll är viktig.

– TT:s existens är beroende av en stark dagspress, ingen stark dagspress innebär inget TT eller ett TT med väldigt lite resurser.

Balans kan uppnås på andra sätt, Tomas Andersson Odén ingår i ett projekt som studerar mediesituationen i Venezuela.

– Där uppnås någon sorts balans eftersom de medier som finns är oerhört partiska men båda sidor är ungefär lika starka. I Sverige är situationen annorlunda, här är varje enskilt medium mer opartiskt.

EN AV DE MER värtaliga kritikerna av opartiskhetsbegreppet är Göran Rosenberg. Journalistik är enligt honom att väga partsinlagor mot varandra och i slutändan producera en berättelse som är så saklig, relevant och sanningsenlig som möjligt. Han är kritisk mot att journalister döljer sina egna åsikter bakom en mask av opartiskhet, journalister måste vara ärliga med att de är subjektiva menar han.

Allting ställdes på sin spets **DEN 4 APRIL 1979**

Den galna onsdagen

TEXT/FOTO/GRAFIK: NIKLAS WENNERGREN

"Onsdagen den 4 april 1979 kommer att gå till den svenska politikens historia.

Efter att benhårt ha motsatt sig en folkomröstning om kärnkraften förklarade i nämnd ordning: socialdemokraterna, moderaterna och folkpartiet att man viker sig. Svenska folket ska få ta ställning till kärnkraften genom en folkomröstning nästa vår. Den dramatiska händelseutvecklingen inleddes klockan åtta i går morse, när den socialdemokratiska partistyrelsen och riksdagsgruppen möttes i riksdagshuset."

Så beskrevs den politiska händelseutvecklingen den 4 april 1979, dagen efter i Sydsvenska Dagbladet. Men historien börjar inte där...

Olof Palme

Socialdemokraternas partiordförande 1969-86 och statsminister 1969-76 och 1982-86. Innan dess var han bland annat kommunikationsminister och utbildningsminister.

Thorbjörn Fälldin

Centerpartiets ordförande 1971-85 och statsminister 1976-78 och 1979-82. Personifierade kärnkraftsmotståndet.

Foto: Tidens kalender 1967

SKI

Statens kärnkraftinspektion, en statlig myndighet som kontrollerade att kärnkraftverk byggdes och drevs på ett säkert sätt. Numera en del av Strålsäkerhetsmyndigheten.

Förförstagången på över 40 år hade de borgerliga partierna vid valet 1976 fått majoritet i riksdagen. Inte sedan Axel Pehrsson-Bramstorp korta sejour som statsminister i den så kallade semesterregeringen under sommaren 1936 hade Sverige haft en borgerlig regering.

Thorbjörn Fälldin och Centerpartiet, som var det största borgerliga partiet vid tiden, bildade regering tillsammans med Folkpartiet och Moderata samlingspartiet, men först sedan Fälldin, trots att han i valrörelsen lovat motsatsen, accepterat en laddning av reaktor II vid kärnkraftverket i Barsebäck. Ett bakslag för kärnkraftsmotståndaren Fälldin som så sent som på valnatten bestämt hade avvisat laddning.

Oenigheten i kärnkraftsfrågan, som kom att få stort medieutrymme, skulle även i fortsättningen orsaka den nya regeringen bekymmer.

UNDER SEPTEMBER 1978 stod kärnkraftsreaktorerna Ringhals 3 och Forsmark 1 klara för laddning. Enligt den nya villkorslagen, som antogs i april 1977, fick laddningstillstånd endast utfärdas om det ansökande energiföretaget kunde visa upp ett tillfredsställande avtal om uppbyggnad av utnyttjat kärnbränsle samt visa hur en säker slutförvaring av kärnavfall skulle gå till.

Nu inleddes intensiva förhandlingar inom trepartiregeringen. Statsminister Fälldins åsikt var att så länge vetenskapsmännen var oense kring huruvida kärnkraft var farlig eller inte kunde kraven inte anses uppfylla. Han förespråkade således ett bestämt nej till laddning. Inom Folkpartiet och Moderata samlingspartiet ansåg man däremot att kraven var uppfylla och man tänkte därför säga ja.

Septemberbleven månada utdragna

förhandlingar men till sist lyckades man komma till en kompromiss. Thorbjörn Fälldin, Ola Ullsten och Gösta Bohman tillkännagav i en presskommuniké den 29 september att regeringen beslutat att inte lämna tillstånd till laddning. Ansökningarna ansågs ha brister när det gällde slutförvaringen.

REGERINGEN KRÄVDE "ytterligare provborrningar i sådana bergområden som enligt sökandena har de ovan angivna geologiska egenskaperna" för att slutförvaringsproblematiken skulle kunna anses löst. Och förklarade vidare att en eventuell förnyad ansökan om laddning skulle utvärderas av SKI, Statens kärnkraftsinspektion, vars beslut regeringen skulle följa. Regeringen hoppades på så vis slippa vidare interna stridigheter.

Denna uppgörelse ansågs vara en förlust för Fälldin. Allt detta motstånd och resultat blev "i realiteten några hål i berget" som Dagens Eko uttryckte det. Kritiken blev hård. "Ett ja kamouflerat till ett nej" kommenterade Olof Palme och fick med sig medierna. Fälldin gavs epitetet svikare.

Inom centerpartiet accepterades uppgörelsen men man var irriterade över hur partiet framställdes i

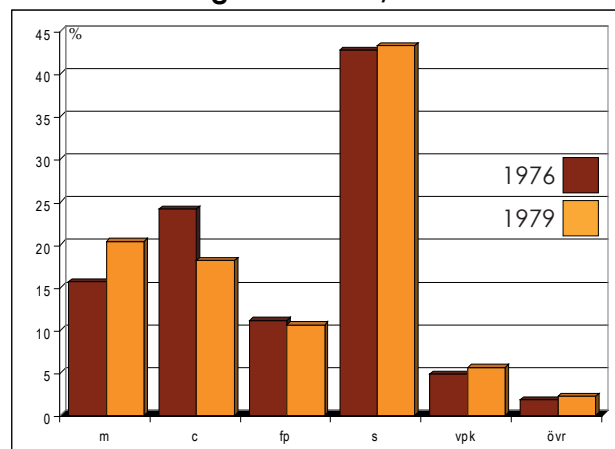
medierna. Det ansågs därför viktigt att ta tillbaka initiativet och få till ett stopp av byggandet av Forsmark 3. När partiledarna inom regeringen möttes den 3 oktober hade Fälldin därför med sig ett ultimatum. Stopp av Forsmark 3 eller folkomröstning.

Nya kompromissförsök inleddes men misslyckades. Fälldin argumenterade för folkomröstning som en räddningsplanka för regeringen men Ullsten var omutlig i sitt motstånd. Thorbjörn Fälldin såg därmed ingen annan utväg än att lämna in sin och regeringens avskedsansökan på eftermiddagen den 5 oktober 1978.

REGERINGSKRISEN som följde fick en oväntad upplösning då Folkpartiet ensamt fick bilda regering sedan Socialdemokraterna lagt ned sina röster och därmed indirekt godkänt folkpartiets minoritetsregering.

Före detta biståndsmministern Ola Ullsten blev ny statsminister. Ullsten var för en utbyggnad av kärnkraften och så verkade det också bli i och med att regeringen i början av 1979 utarbetade en energipolitisk proposition som skulle kunna stödas av både Moderata samlingspartiet och Socialdemokraterna.

Resultat i riksdagsvalen 1976/1979

Valresultat i riksdagsvalen 1976 och 1979. Statistik från SCB.

Foto: Panorama en bokfilm 1967

Ola Ullsten

Efterträdde Per Ahlmark som partiledare för folkpartiet våren 1978. Blev statsminister när den första trepartiregeringen splittrats.

Gösta Bohman

Moderata samlingspartiets ordförande 1970-81. Ekonomiminister i de borgerliga trepartiregeringarna 1976-78 och 1979-81. "Kärnkraft inte farligare än cykla" tyckte han bland

annat i valrörelsen 1979.

Lars Werner

Partiordförande för vänsterpartiet kommunisterna (sedermera vänsterpartiet) 1975-93.

DEN 28 MARS 1979 hände två saker. Det som fick mest uppmärksamhet i morgontidningarna dagen efter var att SKI sagt ja till laddning av Ringhals 3 och Forsmark 1. Det folk komma att minnas, och det som kvällstidningarna slog upp stort senare på dagen, var den allvarliga kärnkraftsolyckan som inträffat i USA, en partiell härdsmälta vid kärnkraftverket Three Mile Island nära Harrisburg i Pennsylvania. "Här läcker radioaktiv ånga ut från kärnreaktorn. Kan det hända i Sverige?" (Aftonbladet 29 mars 1979), "Det värsta kan hända. Härdsmälta hotar - evakuering inledd" (Dagens Nyheter 31 mars 1979), "Gravida och småbarn

evakueras" (Göteborgs-Posten 31 mars 1979)

Så såg några av rubrikerna ut som svenska folket fick ta del av dagarna efter olyckan. Och även om en större katastrof undveks, den 3 april kunde de amerikanska kärnkraftsteknikerna meddela att faran var över, så fick olyckan stora konsekvenser i Sverige.

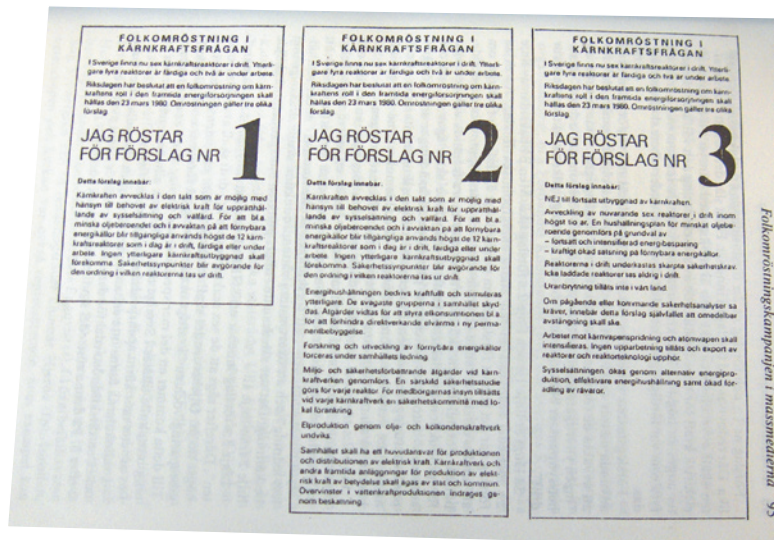
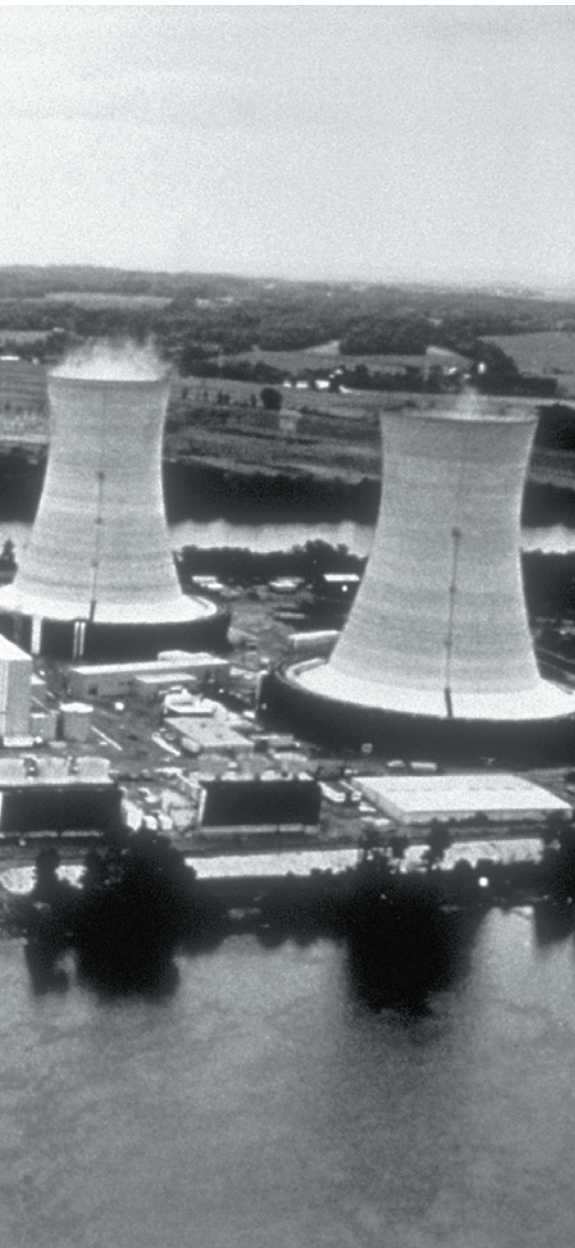
"FOLKOMRÖSTNING om kärnkraften i början av 1980 - stopp för laddning av Forsmark 1 och Ringhals 3. Det blev de svenska konsekvenserna av reaktorolyckan i USA sedan partierna på onsdagen formligen tävlat om att ändra hållning i kärnkraftsfrågan"

(Svenska Dagbladet 5 april 1979)

– Reaktorolyckan i Harrisburg har för oss alla varit en djupt skakande upplevelse. Det avgörande är att ett reaktorhaveri med risk för mycket allvarliga konsekvenser faktiskt har inträffat. Därmed har en helt ny situation uppstått, sa Olof Palme och vidareutvecklade.

– Här har vi i TV sett gravida kvinnor som evakueras och äldre som blir utan vård därför att personalen ger sig av.

Socialdemokraternas ledning var före olyckan positiv till kärnkraft, men stora grupper inom partiet, Kvinnoförbundet, SSU, SAFE (Social-

Tre linjer en avbildning av hur röstsedlarna såg ut vid folkomröstningen om kärnkraftens vara eller inte vara i Sverige 1980.

Three Mile Island kärnkraftverket i Harrisburg utanför Pennsylvania, USA, som den 28 mars 1979 råkade ut för en allvarlig olycka som kom att få stor konsekvenser även i Sverige.

Foto: US government

demokrater mot kärnkraft) och Broderskaparna (Sveriges Kristna Socialdemokrater), var negativa. Många ansåg att man hade förlorat valet 1976 på grund av att man framställt som allt för kärnkraftsvänliga.

Efter olyckan i Harrisburg blev situationen ohållbar. Så för att ena partiet och slippa en besvärlig fråga inför valet i september samma år gjorde Palme och partiledningen helt enkelt helt om.

– Den fasta grund, som ett energipolitiskt beslut måste bygga på, har ryckts undan av kärnkraftsolyckan i USA. Beslut kan inte fattas nu. Vi måste få veta mer, och på nytt pröva våra

bedömningar av kärnkraftens risker.

FÖRSLAGET SOM Olof Palme och Ingvar Carlsson presenterade vid en presskonferens strax efter middagstid den 4 april innebar att folkomröstning skulle hållas under början av 1980 och att alla stora energibeslut skulle skjutas upp tills efter dess. Ringhals 3 och Forsmark 1 skulle alltså inte laddas. Under tiden skulle två kommissioner tillsättas. En för att undersöka om en liknande olycka kunde hända i Sverige, en för att undersöka vilka effekter det skulle få om man stängde av all svensk kärnkraft.

Eftersom Centerpartiet sedan länge

propagerat för en folkomröstning var det härmed klart att en sådan skulle bli av. Moderaterna och Folkpartiet kunde inte göra något åt saken. Under eftermiddagen den 4 april förklarade först Gösta Bohman, om än motvilligt, och sedan Ola Ullsten att de stödde förslaget.

– Det är ren och skär partitaktik, tyckte Gösta Bohman. Ola Ullsten å sin sida försökte förklara hur det kunde komma sig att det regerande folkpartiet verkade dansa efter socialdemokraternas pipa.

– Det kom sig så att vi båda såg med stort bekymmer på Harrisburgolyckan.

TROTS ATT varken Socialdemokraterna, Folkpartiet eller Moderaterna var särskilt intresserade av att diskutera kärnkraftsfrågan i valrörelsen så blev frågan ändå en av valets största frågor. Medierna och väljarna ville helt enkelt tvärtom. Månaden innan valet var energi- och kärnkraftsfrågor de som fick mest medieutrymme tätt följt av sysselsättning, ekonomi och skatter. Och när man frågade väljarna så var kärnkraftsfrågan en av de absolut viktigaste frågorna när man valde vilket parti man skulle rösta på.

På valdagen den 16 september såg det länge ut som att vänsterblocket gick mot en knapp seger. Men när alla röster hade räknats stod det klart att de tre borgerliga riksdagspartierna återigen hade vunnit denna gång med blott ett mandats marginal.

Moderaterna gick fram nästan 5 procent och blev valets stora vinnare med 20,3 procent av rösterna. Så stora hade Gösta Bohmans parti inte varit sen i början av 30-talet. Centerpartiet däremot backade 6 procent och får anses vara valets förlorare. Nedgången sades bero på hanteringen av regeringskrisen och kärnkraftsfrågan, frågor där Fälldin hade fått utså mycket kritik. Ändå var det Fälldin som blev statsminister även i den nya trepartiregeringen som tillträdde den 12 oktober 1979.

EFTER EN partiledaruppgörelse den 16 december 1979 stod det klart att svenska folket skulle ha tre linjer att välja mellan i folkomröstningen i början av 1980.

Linje ett och två var snarlika men socialdemokraterna ville inte hamna på samma sida som moderaterna som stödde linje ett och därför formulerade man i linje två ett krav på statligt ägande av "kärnkraft och andra framtida anläggningar för produktion av elektrisk kraft av betydelse" som moderaterna aldrig skulle kunna acceptera. Anmärkningsvärt var att inget parti vågade vara odelat positivt till kärnkraft och att inget parti heller krävde ett omedelbart stopp. Så här såg de tre linjerna ut:

Linje 1 innebar att Sverige skulle ha högst tolv kärnreaktorer och att avveckling skulle ske med hänsyn till elbehov,

välfärd och sysselsättning. Kärnkraften skulle avvecklas när det fanns hållbara alternativ. Stöddes av Moderaterna.

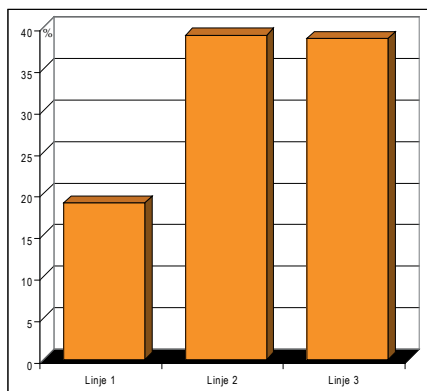
Linje 2 var i det närmaste identisk med linje 1 men med tillägg om statligt ägande, ökad energihushållning och satsningar på alternativa, miljövänliga energikällor. Denna linje stöddes av Socialdemokraterna och Folkpartiet.

Linje 3 innebar att de sex reaktorerna som var i drift skulle avvecklas under en tioårsperiod. Ingen av de fyra färdiga, men oladdad, reaktorerna skulle laddas och de två som höll på att byggas skulle inte byggas färdiga. Dessutom skulle oljeberoendet minskas genom energibesparingar och satsning på förnybara energikällor och uranbrytning skulle förbjudas i Sverige. Linjen stöddes av Centern och Vänsterpartiet kommunisterna.

OMRÖSTNINGEN den 23 mars 1980 slutade 18,9 % för linje 1, 39,1 % för linje 2 och 38,7 % för linje 3. Valdeltagandet var hela 75,6 % vilket var det dittills högsta för en folkomröstning, de tre tidigare handlade om rusedrycksförbud, högertrafik och ATP.

Riksdagen beslutade att de tolv reaktorer som var i drift, under byggande eller planering skulle tillåtas under sin tekniska livslängd, som ansågs vara 25 år, samt att avvecklingen skulle ske med hänsyn till behovet av el samt upprätthållande av sysselsättning och välfärd. Kärnkraftsepoken skulle, enligt beslutet, vara över 2010.

Resultat i folkomröstningen om kärnkraften 1980

Statistik från SCB.

Fotnot: Pratminusen är hämtade från Folkbladet Östgöten den 5 april 1979

Kärnkraften i Sverige

En kluven historia

TEXT: ANDERS NYGREN

Kärnkraften i Sverige har en drygt sextioårig, vindlande historia bakom sig. Efter att Maud Olofsson har ingått en, enligt företrädare för regeringen, historisk kompromiss ter sig fram-tiden för kärnkraftsindustrin ljusare än på länge.

I november 1945 tillsattes den första svenska kärnenergiutredningen på initiativ av Tage Erlander, som ecklesiastikminister var han den som hade hand om forskningsfrågorna i regeringen. Utredningen fick namnet atomkommittén. Kommittén skulle utreda hur forskningen kring fredligt utnyttjande av kärnkraften skulle organiseras i Sverige. Kommittén konstaterade under de följande åren att utvecklingen av kärnkraften var så viktig för landet att staten borde ta ett stort ansvar, eftersom kostnaderna för kärnkraftsforskning var stora så borde dock också näringslivet vara med och finansiera det hela.

Redan från början var de militära och civila delarna av kärnkraftsforskningen tätt sammanknutna. Sverige skulle skaffa sig kapacitet att ta fram egna kärnvapen eftersom man menade att man som alliansfri stat behövde den avskräckande effekten kärnvapen hade. Plutoniumet skulle produceras i de civila reaktorer. Under 50-talet debatterades frågan om svenskt innehav av kärnvapen livligt i den svenska pressen. 1958 beslöt regeringen att Sverige inte skulle skaffa kärnvapen.

Thomas Jonter är forskare och jobbar på institutionen för ekonomisk historia på Stockholms universitet och har skrivit om det svenska kärnvapenprogrammet.

– Efter 1958 skulle man enbart syssla med skyddsforskning men det var bara

ett spel för gallerierna.

ARBETET MED EN svensk atombomb fortsatte fram tills 1965 när det civila kärnkraftsprogrammet började rikta in sig på att arbeta med amerikanskt anrikat uran. Om Sverige skulle fortsätta utvecklingen av kärnvapen skulle man vara tvungen att starta ett helt militärt reaktorprogram för att få fram det plutonium som behövdes. Så skedde inte och Sverige undertecknade icke spridningsavtalet om kärnvapen 1968. Därmed dog slutligen drömmen om en svensk atombomb.

1947 började man bygga den första reaktorn i Sverige. Det tog hela sju år

Oljan har i mångt och mycket fungerat som kärnkraftens motpol

men 1954 kunde den startas, reaktorn fick namnet R1 (reaktor 1) och var belägen under Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) i Stockholm. R1 var en forskningsreaktor, man producerade alltså ingen ström i den. Reaktorn stängdes av 1970 och därefter sanerades reaktorhallen och övergavs. Idag används den gamla reaktorhallen som experimentell scen i KTH:s regi.

Under 1960-talet startades ytterligare två forskningsreaktorer, dessa låg i Studsvik utanför Nyköping. Sveriges första kommersiella reaktor startades 1964 och fick namnet R4, den är belägen i ett bergum i Huddinge i Stock-

holm. Till skillnad från dagens reaktorer vars främsta funktion är att leverera el så var Ågestareaktorns primära uppgift att producera fjärrvärme åt stockholmarna. Reaktorn stängdes av efter tio år.

UNDER 50- OCH 60-TALEN uppstod en spricka inom det svenska kärnkraftsetablissemangen. Statens företrädare förespråkade den så kallade svenska linjen, enligt den skulle Sverige satsa på inhemskt producerat uran. Detta uran skulle användas oanrikat i reaktorer vars moderatorer bestod av tungt vatten. I dessa reaktorer skulle man också producera det plutonium som behövdes för det svenska kärnvapenprogrammet. Industrin blickade mot USA där man använde anrikat uran och därför inte behövde något tungt vatten för att kontrollera kärnklyvningsprocessen. Amerikanerna var också villiga att dela med sig av teknik och anrikat uran. Statsmakten var av åsikten att Sverige borde vara självförsörjande på kärnkraftsområdet, något som dock aldrig inträffat eftersom det tunga vattnet fick importeras från Norge. Staten menade också att eftersom oljepriset var lågt så behövde man inte stressa utan kunde ta sig den tid man behövde för att utveckla den svenska kärnkraften i lugn och ro.

Oljan har i mångt och mycket fungerat som kärnkraftens motpol när det gäller energiförsörjningen. Det är den kraftkällan kärnkraften har jämförts med. 1956 utbröt Suezkrisen när Israel, Frankrike och England ockuperade Suezkanalen efter det att Egyptens president Nasser beslutat sig för att nationalisera den. 1967 utbröt sexdagarskriget mellan Israel och Egypten, Jordanien,

Kärnkraftverket Three mile island utanför Harrisburg i Pennsylvania, USA, där det inträffade en olycka i mars 1979.

Foto: U.S. Gov.

Syrien och Irak. Dessa krig ledde till att Suezkanalen stängdes och det uppstod problem för västvärldens oljeförsörjning. För kärnkraftens förespråkare fanns det ytterligare ett argument att ta till.

UNDER SENARE HÄLFTEN av 60-talet skedde, för den svenska kärnkraftsindustrin, många positiva förändringar. Bland annat beställdes de första svenska lättvattenreaktorerna och USA skrev under ett avtal där man förband sig att leverera allt anrikat uran Sverige behövde fram tills 1996. 1970 avskaffades så slutligen den svenska linjen.

Under 70-talet togs en del av de nuvarande reaktorerna i drift (den resterande delen startades under 80-talet). Inget såg ut att kunna stoppa kärnkraftens segertåg, speciellt inte efter oljekrisen 1973. Denna hade sin upprinnelse i Yom-Kippurkriget mellan Israel och Syrien. Eftersom många västländer

stödde Israel vägrade de oljeproducerande arabstaterna att sälja olja till dem. Effekten blev att oljepriset nådde nya höjder. Dessutom började man få en debatt om oljans skadeverkningar på miljön.

1979 inträffade olyckan i kärnkraftverket Three mile island i USA. Majoriteten i riksdagen hade fram till dess varit eniga om att bygga ut kärnkraften till tolv reaktorer. När olyckan inträffade fanns sex reaktorer i drift, fyra var klara och väntade på beslut att laddas och två var under uppförande.

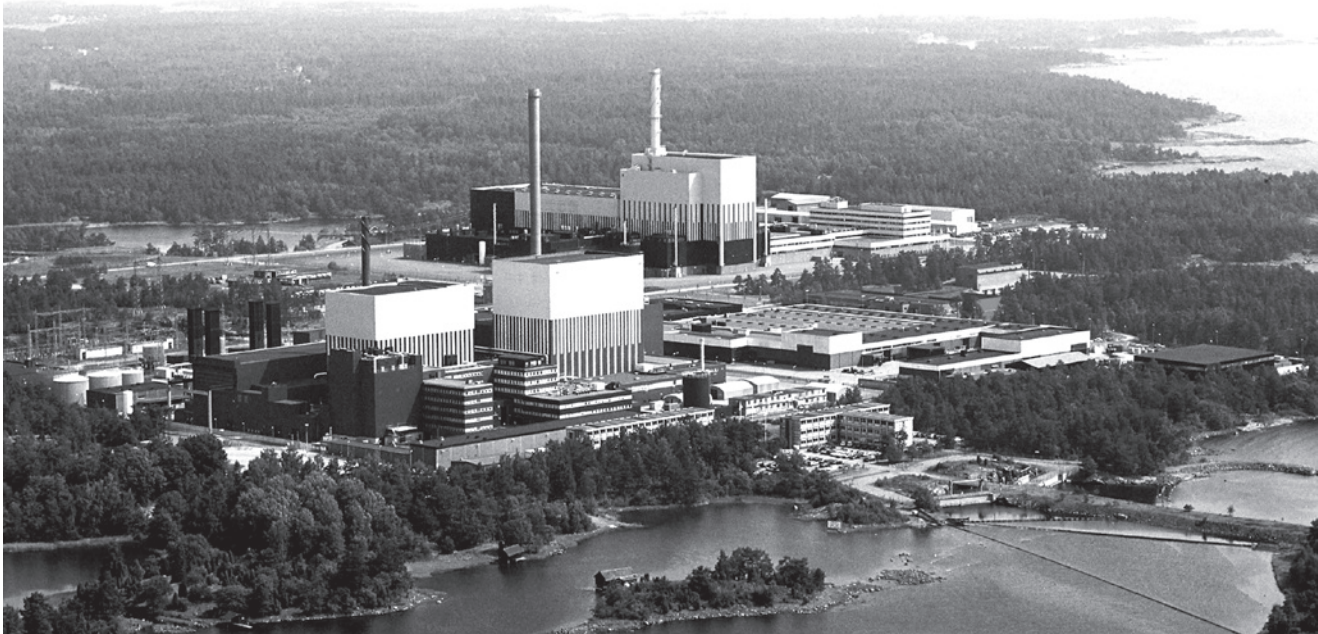
Centerpartiet (C) och Vänsterpartiet kommunisterna (VPK) var de enda av riksdagspartierna som var emot en utbyggnad av kärnkraften. Olyckan gjorde att den allmänna opinionen svängde till kärnkraftens nackdel. I det något besvärliga opinionsläget gjorde Olof Palme en kovändning där han från att ha varit helt varit emot en folkomröstning om kärnkraftens vara eller

icke vara helt plötsligt omfamnade den helhjärtat. De båda andra kärnkraftsvänliga partierna Folkpartiet (FP) och Moderaterna (M) såg sig då tvungna att också byta fot. Folkomröstningen förlades till 1980 och svenskarna fick tre alternativ att ta ställning till:

LINJE 1 SOM STÖDDES av M gick i korthet ut på att man skulle behålla de tolv reaktorerna som fanns eller var under byggnad. De skulle avvecklas när det fanns hållbara alternativ, oljan var i det här fallet inget hållbart alternativ.

Linje 2 stöddes av Socialdemokraterna (S) och FP och var i det närmaste identisk med linje 1 men med tillägget att staten skulle satsa på att få fram alternativa, miljövänliga energikällor.

Enligt linje 3 som stöddes av C, VPK och Kristen demokratisk samling (KDS), skulle ingen av de fyra färdiga reaktorerna laddas, de två under byggnad skulle inte heller byggas färdigt.

Kärnkraftverket Oscarshamn i Småland. Här startades 1971 Sveriges första kommersiella reaktor som fortfarande är i drift. Foto: Pressbild/OKG

De sex kvarvarande reaktorerna skulle avvecklas under en tioårsperiod.

Svenskarna röstade på linje två och kärnkraften byggdes ut till att omfatta tolv reaktorer.

EFTER DET LÄGRADE SIG ett relativt lugn över kärnkraftsfronten i Sverige, ett lugn som stördes av härdsmltan i kärnkraftverket i Tjernobyl. Den utredning som tillsattes gjorde bedömningen att den svenska kärnkraften var säkrare än den sovjetiska. Det blev inte heller den omsvängning i opinionen som skedde efter olyckan i USA 1979.

Efter en uppgörelse mellan S, C och Vänsterpartiet (V) stängdes de båda reaktorerna i Barsebäcks kärnkraftverk av 1999 och 2005. Därefter var det återigen lugnt fram tills 2009 när C under Maud Olofsson kovände i motsatt riktning visavi Olof Palme och gick med på att det får uppföras nya reaktorer som ersättning för gamla. Reaktorbeståndet i Sverige ska enligt den nuvarande regeringen permanentas på tio reaktorer.

Ordlista

Ecklesiastikminister = En kombination av religions-, utbildnings-, kultur-, forskningsminister. Benämningen avskaffades 1968 och ersattes av utbildningsminister. Idag har det tillkommit nya departement och därmed också nya ministrar till exempel kulturminister.

Moderator = I kärnkraftssammanhang det ämne som används för att kontrollera processen i reaktorn.

Tungt vatten = Vatten (H_2O) som förutom en proton i kärnan också har en neutron. Tungt vatten är svagt giftigt, det har ungefär samma effekt som cellgift vilket används vid cancerbehandling. Det är dock mycket svagare och har därför ingen praktisk nytta i det sammanhanget.

Lättvattenreaktor = En reaktor som använder vanligt vatten som kylvätska och moderator.

Tungvattenreaktor = Reaktor som använder tungt vatten som moderator och kylvätska. Fördelen är att man kan använda ej anrikat uran som bränsle vilket är billigare än att använda anrikat uran. Man slipper också att uppföra anrikningsanläggningar vilket också är dyrt. Nackdelen är att det går åt mer uran.

Källor: www.ne.se, www.wikipedia.se

Mer tuktad tidningsfauna

Politisk färg spelar mindre och mindre roll enligt Cesiums stora undersökning av 17 svenska tidningar. I kölvattnet av journalistyrkets professionalisering och tidningsdöden under andra halvan av 1900-talet har vi fått en betydligt mer likriktad tidningsfauna i Sverige. Det är ett av tre huvudresultat i undersökningen.

TEXT: ANDERS NYGREN & NIKLAS WENNERGREN GRAFIK: NIKLAS WENNERGREN

Likriktning = opartiskhet?

När man jämför nyhetsrapporteringen från 1979 med dagens framgår det ganska tydligt att de svenska tidningarna blivit mer likriktade. Tidningarna värderar idag i betydligt större utsträckning nyheter likadant oavsett politisk färg. Även den oavhängiga tidningen i undersökningen, Helsingborgs Dagblad, gör i princip samma val och bedömningar.

- År 2009 kommer fler borgerliga politiker till tals både i borgerliga, centerpartistiska och socialdemokratiska tidningar, vilket inte är konstigt då den undersökta nyhetens huvudaktörer var Maud Olofsson och centerpartiet.

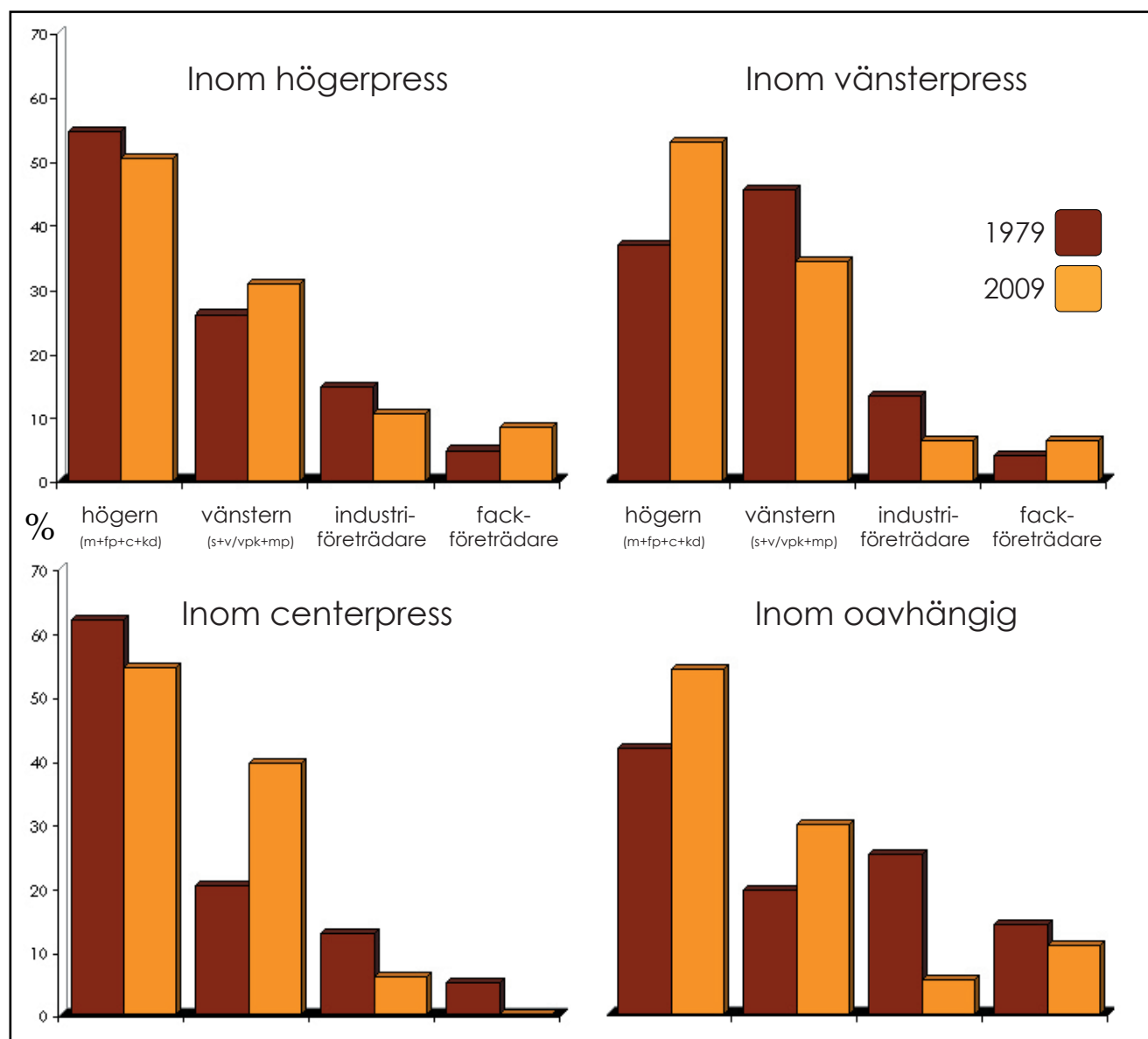
- Vinkeln "positiv till vändning" är vanligare än "negativ till vändning" och "positiv till kärnkraft" är vanligare än "negativ till kärnkraft" i både borgerliga, centerpartistiska och socialdemokratiska tidningar.

FÖR 30 ÅR SEDAN gav alla tidningar oavsett färg mer utrymme åt "sina egna". Tydligast syns detta på centerpressen där drygt tre gånger fler högerpolitiker kom till tals än vänsterpolitiker trots att det var socialdemokraterna som stod i centrum för nyheten. Centerpressen hade dessutom en större andel negativa artiklar angående kärnkraft än vad övrig press hade vilket stämmer väl överrens med Centerpartiets åsikt. Partipresstendenserna syns även tydligt i de socialdemokratiska tidningarna som är den enda där fler vänsterpolitiker kom till tals.

TIDNINGARNA I SVERIGE har alltså blivit mer lika varandra. Ett bevis på att journalistyrket har blivit allt mer professionaliserat. Är det också ett bevis på ökad opartiskhet?

På 70-talet fick Jörgen Westerståhl kritik för att han inte mätte objektivitet utan konsensus i sin objektivitetsanalys av svensk nyhetsförmedling. Det finns en viss risk att vi gått i samma fälla. En stor likriktning finns vilket tyder på att journalisterna gör samma bedömningar i stor utsträckning. Det kan tolkas som ett bevis för att vi har en opartisk journalistkår i Sverige. Det kan även tolkas som att kåren är homogen och just därför gör samma bedömningar trots att andra skulle ha kunnat göras. I så fall tyder det istället på en omedveten partiskhet. Om man anser att det finns en verklighet och att den är mätbar är det naturligtvis positivt med konsensus, om man däremot är av åsikten att det finns flera konkurrerande världsbilder så är utvecklingen negativ.

Vilka kommer till tals i artiklar om kärnkraften

Det undersökta materialet

Eftersom undersökningen fokuserar på två politiska utspel har vi undersökt en tio dagars period 1979 och en tio dagars period 2009. Perioderna är 4/4 – 14/4 1979 och 5/2 – 15/2 2009. Olof Palmes utspel kom den fjärde april 1979 och Maud Olofssons den femte februari 2009. Då tidningar har en dags eftersläpning ser vi hur mycket rapportering det finns dagen före själva utspelet, det vill säga hur mycket misstankar som finns i omlopp om att något är i görningen, det kan naturligtvis också vara så att någon har läckt information. Därefter följer vi rapporteringen under nio dagar. Vi har inte granskat ledar- eller debattsidor, de är till sin natur inte opartiska.

Vi har försökt att granska tidningar på orter där det finns två tidningar med olika politiska färg kvar 2009. I vissa fall har det inte varit möjligt, till exempel Göteborg. I två fall har vi dock kunnat använda oss av utgivningsområden med tre tidningar. Det gäller Skåne och Södermanland.

Undersökta tidningar

- 1 Aftonbladet, oberoende socialdemokratisk
- 2 Expressen, oberoende liberal
- 3 DN, oberoende liberal
- 4 SVD, oberoende moderat
- 5 GP, oberoende liberal
- 6 Sydsvenska dagbladet, oberoende liberal
- 7 Skånska dagbladet, centerpartistisk
- 8 Helsingborgs dagblad, oavhängig
- 9 Västerbottenskuriren, liberal
- 10 Västerbottens folkblad, socialdemokratisk
- 11 Södermanlands nyheter, centerpartistisk
- 12 Folkbladet, oberoende socialdemokratisk
- 13 Norrköpings tidningar, moderat
- 14 Dala-Demokraten, socialdemokratisk
- 15 Falu kuriren, liberal
- 16 Norrländska socialdemokraten, socialdemokratisk
- 17 Norrbottens-Kuriren, borgerlig

Partipressen (nästan) död

Angående Maud Olofssons vändning är de borgerliga och socialdemokratiska tidningarnas andelsmässiga rapportering ganska lika även om vändningen relativt sett får lite mer utrymme i den socialdemokratiska pressen. De centerpartistiska tidningarna sticker ut genom att publicera väldigt få negativa artiklar angående vändningen.

Centertidningarnas positiva framställning av Maud Olofssons och centerns vändning i kärnkraftsfrågan 2009 är något som särskiljer dem från de övriga tidningarna. Totalt sett fanns det i alla tidningar oavsett färg en övervikt av positiva artiklar men inom centerpressen var övervikten anmärkningsvärt stor. Vi kunde endast hitta en artikel med vinkeln "vändningen mottas negativt av egna partiet". En vinkel som borde ha ganska stort nyhetsvärde med tanke på att de andra tidningarna påfallande ofta vinklar på det sättet.

Hur verkligheten ser ut är dock en annan fråga, kanske har de centerpartistiska tidningarna rätt, kanske är det så att i sin iver att få fram en säljande nyhet så väljer de tidningar utan någon koppling till centerpartiet att skildra en splittring i centerpartiet som inte finns. Det kan ju vara så att de flesta centerpartister faktiskt tycker att det var bra gjort av Maud Olofsson att kompromissa med sina kollegor i regeringen. Centertidningarna skulle då ha bättre kontakter inom centerpartiet och därför vara bättre placerade att göra en riktig bedömning av skeendet. Man kan också tänka sig att de centerpartistiska tidningarna väljer att skildra partiet som sammanhållet med förhoppning att de som inte gillar Maud Olofssons kompromissande inte ska få vatten på sin kvarn.

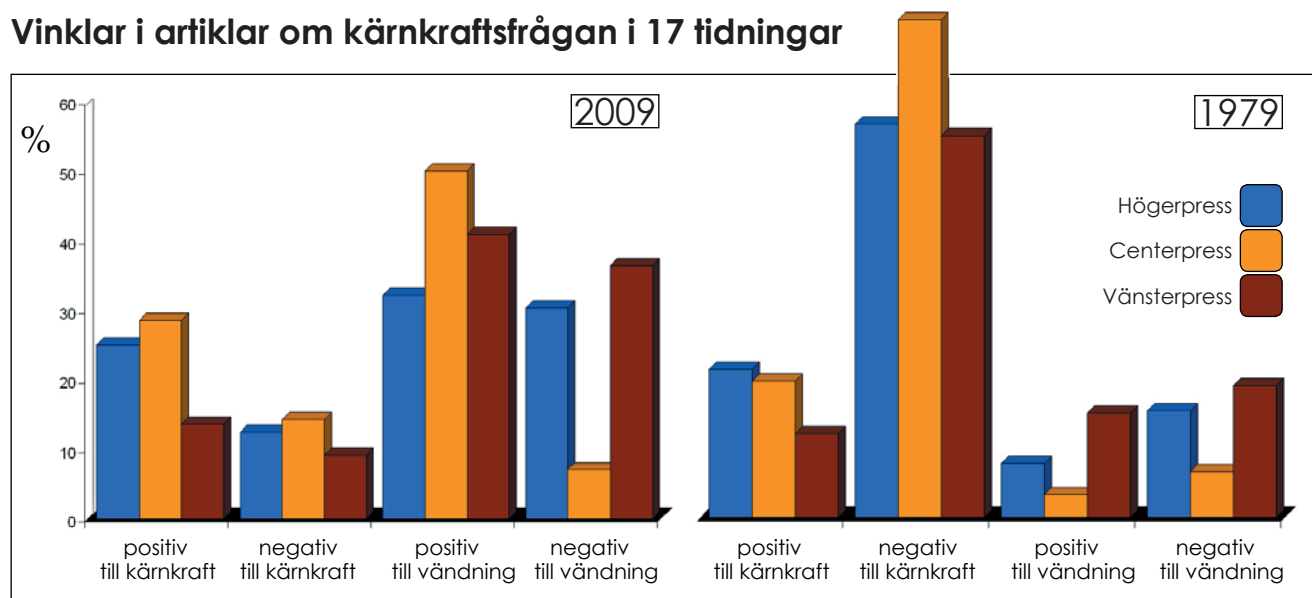
I detta fall kanske man kan tala om att partipressen inte är helt död, resultat är dock baserat på endast två centerpartistiska tidningar så det finns en stor osäkerhet.

I DE SOCIALDEMOKRATISKA TIDNINGARNA är skillnaderna större mellan de undersökta perioderna. Högern får mer utrymme 2009, vänsterblocket får mindre. Industriföreträdare intervjuas inte lika ofta längre men deras motparter i fackföreningsrörelsen får komma till tals mer. Skillnaderna mellan de båda grupperna har dock minskat. Den socialdemokratiska pressen har alltså blivit mer balanserad. Eller i varje fall mer lik de andra tidningsgrupperna i sina bedömningar.

Lennart Weibull, professor i massmedieforskning vid Göteborgs Universitet, kom för ett par år sedan till slutsatsen att även om partipressen i Sverige på många plan avvecklats, i och med professionaliseringen av journalistyrket under andra halvan av 1900-talet, så finns det ur läsarperspektiv en partipress i Sverige. Där det fortfarande går att välja mellan två tidningar med olika politisk färg väljer läsaren ofta tidningen med överensstämmande färg. Om sedan läsarna av en socialdemokratisk tidning får en annorlunda verklighetsbeskrivning än läsarna av en borgerlig tidning är inte så säkert.

Den moderata tidningen Svenska Dagbladet lät ovanligt många industriföreträdare komma till tals. Det beror inte på tidnings politiska färg utan är helt enkelt en effekt av att Svenska Dagbladet har en separat näringsbilaga enligt redaktionschef Martin Jönsson. Men det är ändå befogat att fråga sig varför just Svenska Dagbladet har en speciell näringsbilaga. Beror det på att det finns en extra stor efterfrågan för en sådan bilaga just bland Svenska Dagbladets läsare och vad säger det i så fall om dessa läsarna? Gör socialdemokratisk press liknande val utifrån vilka läsare tidningen har. I så fall borde det, på ett plan i alla fall, fortfarande vara möjligt att tala om en partipress.

Vinklar i artiklar om kärnkraftsfrågan i 17 tidningar

Vinkeldiagram av de 831 artiklarna från 1979 kunde 431 delas in i ovanstående kategorier (268 borgerliga/62 centerpartistiska/101 socialdemokratiska). Från i år ansågs 92 av artiklarna kunna kategoriseras som ovan (56/14/22). Procentenheterna anger del av de artiklar som kunde kategoriseras in i ovanstående kategorier. Kategorierna är ömsesidigt uteslutande.

Mer journalistiskt tyckande

En annan av de saker som förändrats är sättet att skriva artiklar och hur de publiceras i tidningen. Idag är det betydligt vanligare att journalisten låter flera personer komma till tals i samma artikel. 1979 var det vanligt att man skrev en artikel där den ende personen som intervjuades var Olof Palme, i anslutning till den hade man en artikel där Thorbjörn Fälldin var den ende aktören, ytterligare en med Ola Ullsten och så vidare.

Artiklarna var på grund av detta generellt sett kortare 1979 än 2009, men det fanns också fler av dem. Idag är den vanligaste formeln att man har en eller två längre artiklar med samtliga inblandade politiker, till det har man, framför allt i de större rikstäckande morgontidningarna, påfallande ofta en analyserande eller kommenterande artikel. Det är betydligt vanligare med analyserande texter på nyhetsplats 2009 än det var 1979 ett par tidningar låter till och med analysen toppa förstasidan. Den viktigaste nyheten är alltså journalis-

tens eget tyckande om något, inte händelsen i sig. I varje fall om man ska se till tidningens första sida.

ANLEDNINGEN TORDE VARA att vi idag lever i en förändrad medievärld där allting går betydligt snabbare. Läsarna förväntas i stor utsträckning ta del av nyheter via TV, radio och webb. Därför förändras också prioriteringarna på landets redaktioner. För att ha något eget att komma med tvingas tidningarna ta ett fördjupande grepp, något som Martin Jönsson redaktionschef på Svenska Dagbladet bekräftar.

– De snabba nyheterna finns på nätet. Vår uppgift blir att sätta in nyheterna i sitt sammanhang.

Mer journalistiskt tyckande kan enligt Tomas Andersson Odén, medieforskare vid Göteborgs Universitet, få negativa effekter på balansen i tidningsfaunan då en majoritet av de svenska tidningarna är borgerliga och kan förutsättas lyfta fram borgerligt sinnade krönikörer.

Underdoggen som försvann

TEXT: ANDERS NYGREN & NIKLAS WENNERGREN FOTO: NIKLAS WENNERGREN

För att tidningsmarknaden ska vara balanserad behövs det flera olika pressröster. Göteborg har förvandlats till en utpräglad entidningsstad med stora konsekvenser för tidningsläsarna.

Eva Thorpenberg är en av dem som blev arbetslösa när Arbetet Ny Tids (tidigare Arbetet Väst) sista nummer kom ut den 30 september 2000. Idag jobbar Eva Thorpenberg som frilansjournalist och som lokalredaktör på Hyresgästföreningens medlemstidning Hem & Hyras Göteborgsredaktion. Om Arbetets betydelse säger hon så här.

– Den betydde framförallt att det fanns en röst till. Nu finns det i princip bara GP, som då blir otroligt dominant. Både när det gäller åsiktsförmedling, med möjlighet till insändare och debatt, och när det gäller nyhetsförmedling.

GP deklarerade stolt att de skulle ta ett ökat ansvar för att säkra balansen när Arbetet gick i graven. Av det blev det inte mycket av enligt Eva Thorpenberg.

– Ett av argumenten för att behålla Arbetet var ju möjligheten att föra en debatt i samhället. Jag menar vi publicerade under ett år kanske 300-400 debattinlägg från människor som kanske hade jättesvårt att komma in någon annanstans. Och en oändlig mängd insändare naturligtvis. Det var väl den rollen

Eva Thorpenberg arbetar numera som reporter på Hem & Hyra och som frilansjournalist.

som GP sa sig vilja ta ansvar för. Så att den fria debatten skulle kunna fortsätta. Men det kan jag inte påstå att det syns så mycket av.

ATT DET FINNS EN så stor övervikt av borgerliga tidningar i Sverige tror hon har en inverkan, fast inte direkt.

– Det är klart att det har betydelse. Det hade varit bra med tidningar som representerade hela det spektra som finns politiskt. Om det har någon direkt påverkan vet jag inte. Jag menar bara för att du läser GP på morgonen så går du ju inte och röstar på folkpartiet. Det är nog snarare en sorts förskjutning av tankesättet.

Journalisterna på Arbetet Väst arbetade, enligt Eva Thorpenberg, på precis samma sätt som på andra tidningar, de följde samma ideal. Men hon tror ändå att det finns skillnader mellan borgerliga och socialdemokratiska tidningar.

– Jag tror att det har betydelse när det gäller ämnesval. Låt oss säga så här, om man tar en schablonbild, på en moderat

man ska se till läsarna, men de hör inte av sig i samma utsträckning.

Även om jobbet på Arbetet innebar mycket press och hög arbetsbörda till följd av upprepade sparpaket så fanns det en stolthet bland de anställda på Arbetet Väst. Och det hade inget med partitillhörighet att göra, i alla fall inte för Eva Thorpenberg.

– Vi var på något sätt lillebrorsan, underdog, hela tiden och det tror jag skapar en sorts stolthet. Att kolla vad vi kan trots att vi inte är lika många och inte har lika stora resurser.

DET ÄR EN BILD som Anders Hansson känner igen sig i. Sina år inom A-pressen, där han jobbade fyra år på Arbetet Väst i början på 80-talet och innan dess tre år på Västgöta demokraten, beskriver han som en underbart knasig tid då allt var möjligt. Främst tack vare den, som han uttrycker det, bisarra arbetsbelastningen.

– All form av produktivitet uppmuntrades, du hade fria händer att

göra en sådan här rosa näringsbilaga. Sist av alla i Sverige tror jag. Och då gör man det totalt utan en tanke på vad det är för läsare man har. Det hade kanske varit bättre om man satsat på att bli vassast i Sverige på konsumentjournalistik.

Enligt henne var det den ena felsatsningen efter den andra. Och på något sätt så var det underförstått att man inte var nöjd med de läsare man hade.

– Man ville liksom attrahera andra grupper istället för att försöka håll kvar de man hade.

EN FÖRKLARING till att Arbetet gick under har sagts vara att ägarna la sig i för mycket. Eva Thorpenberg bekräftar att det fanns ett sådant inslag.

– Det förekom påstötningar typ ”ni glömmer väl inte att bevaka den här grejen”. Inte så att det var någon som pekade med hela handen och sa att det här ska vi ha med i vår tidning. Så funkade det inte utan det var mer antydningar om att det vore lämpligt att

”Vi var på något sätt lillebrorsan, underdog, hela tiden och det tror jag skapar en sorts stolthet. Att kolla vad vi kan trots att vi inte är lika många och inte har lika stora resurser.”

tidning kan man tänka sig att läsekretsen framförallt består av välbeställda villaägare då gör man förmodligen andra typer av reportage och artiklar än vad man gör om man tror att läsarna i huvudsak tillhör arbetarklassen.

Hon tror också att en socialdemokratisk tidning är mer benägen att skriva om fackliga frågor, arbetsliv och arbetsmiljö än vad man är på en borgerlig tidning.

Anders Hansson arbetar på GP men har en bakgrund inom A-pressen. Den största skillnaden mellan att arbeta på GP och på en socialdemokratisk tidning tycker han är att de som prenumererade på de socialdemokratiska tidningarna var mycket mer av fantasier. De var verkligen socialdemokrater.

– GP är väl egentligen en av Sveriges största arbetartidningar, i alla fall om

göra vad du ville. Samtidigt fanns hela tiden känslan av att ständigt slå ur underläge. Att ständigt gå till attack mot andra medier. Jag gillar egentligen inte krigsmetaforer men lite som en gerilla. ”Vi ska minsann inte göra det som GP gör.” Om det sedan var så är väl mer tveksamt, men underifrån perspektivet fanns i alla fall där hela tiden.

– A-pressen liknade mer kvällstidningarna, man drog lite hårdare och ansträngde sig lite mer för att hitta det med lite spets, fortsätter han.

ENLIGT EVA THORPENBERG hade det behövts bättre ägare för att Arbetet skulle klara sig.

– Antingen gjorde man på fel sätt eller så gjorde man det för sent. Jag menar Arbetet var en de svenska tidningar som satsade jättemycket pengar på att

tidningen gjorde dittan och dattan.

– Jag minns ett tillfälle då jag blev utskälld efter noter av en representant för de fackliga ägarna. Då berodde det på att vi inte hade varit på en presskonferens som man hade haft dagen innan. Skälet till det var att vi höll på med mycket andra jobb och TT skulle ändå bevaka den här presskonferensen. Och just den här dagen som han gick i takt kring detta så hade vi tre artiklar, tror jag, som berörde hans medlemmar. Men inte just om det ämnet som presskonferensen handlade om. Och då hade ju rörelsens tidning svikit. Sönt förekom.

MEN EVA THORPENBERG tycker inte det är så stor skillnad från andra tidningar hon jobbat på, till exempel GP. Det blir lite som ägarna vill att det ska

vara oavsett vem som är ägaren.

– Första gången jag kom till GP så var det som sommarvikarie precis efter jag hade gått ut journalisthögskolan. Och det varit sådan här introduktionsdag, när man gick runt och tittade och åt lunch med ledningen och så vidare. Och hela tiden fick vi höra hur "himla högt det var i tak", verkligen den här stora friheten. Sen den första arbetsdagen så var man ju med på morgonmötet. Då visade det sig att Lars Hjörne, som då var chefredaktör, personligen hade varit och lyft ut en artikel ur tidningen kvällen innan som handlade om en konflikt på GP:s tryckeri. Då kände man jaha... Jag tror inte att det är någon på GP som skulle få för sig att kritiskt granska familjen Hjörne och dess imperium.

Anders Hansson tycker inte att det var någon större skillnad på hur mycket ägarerna lade sig i det redaktionella arbetet jämfört hur det fungerar på GP idag.

– De tyckte väl att det var lite konstigt om man hetsade mot S-politiker, men de reagerade mer med besvikelse och gick inte in och styrde det redaktionella arbetet. Samtidigt bestod ledning för Arbetet inte direkt av några slipade tidningskapitalister utan mer av amatörer som inte kände till hur man gjorde en tidning.

Vidare menar han att ägarintressen är komplicerade till sin natur. Det finns en massa olika hänsyn en tidningsledning kan tvingas ta alltifrån vänskapsförbindelser som behöver vårdas till finansiella relationer som man inte kan strunta i.

– Det är jobbigt att släppa en redaktion helt fri, fast det är väl det som behövs för att det ska bli riktigt bra journalistik.

Arbetet

Arbetet var en socialdemokratisk morgontidning som grundades i Malmö 1887 av Axel Danielsson, en blott tjugofemårig arbetargrabb från Värmland.

Intentionen var att skapa ett "organ för klassmedveten arbetarrörelse" som kunde konkurrera med de liberala tidningar som redan fanns i trakten.

Arbetet fick tidigt mycket uppmärksamhet för sina samhällskritiska krönikor som redaktören och tillika ansvarige utgivaren Axel Danielsson skrev under rubriken "Brandsyn".

När stockholmstidningen och partiets officiella organ Social-Demokraten, lades ner 1958 blev Arbetet Sveriges största socialdemokratiska tidning. År 1977 startade Arbetet en västsvensk edition, Arbetet Väst. Planer fanns även på en Stockholmsedition.

Från 1941 när kontrollerade upplagetal började presenteras av TS, Tidningsstatistik, ökade Arbetets upplaga i princip varje år. Ett par gånger var den till och med större än värste konkurrenten liberala Sydsvenska Dagbladet. Men i slutet av 1900-talet blev situationen snabbt besvärlig. När A-presskoncernen gick i konkurs 1992 eftersom att LO inte längre vill skjuta till pengar tvingades också Arbetet till sin första konkurs. Tidningen kunde dock leva vidare i ett nytt bolag efter att ha räddats av lokala insamlingar och bidrag från näringslivet. Men problemen fortsatte under hela 90-talet och efter en utdragen period av räddningsförsök med många inblandade begärdes Arbetet återigen i konkurs i slutet av augusti 2000.

Det sista numret av Arbetet utkom den 30 september 2000.

**Martin
Jönsson**

Redaktionschef på
Svenska Dagbladet

” Man pratar inte om opartiskhet på en redaktion utan om korrekthet, balans och om att ha rätt faktaunderlag

TEXT: NIKLAS WENNERGREN & ANDERS NYGREN FOTO: NIKLAS WENNERGREN

I professionell nyhetsjournalistik ska inte egna åsikter spela någon roll. Därför finns det mer relevanta begrepp att diskutera än opartiskhet tycker Martin Jönsson som är redaktionschef på Svenska Dagbladet.

– Man pratar inte om opartiskhet på en redaktion utan om korrekthet, balans och om att ha rätt faktaunderlag. Det är inte ett val mellan opartisk eller partisk, mellan att ge sig eller så mycket plats till varje sida. Valet är mer subtilt.

ENLIGT MARTIN JÖNSSON räcker det inte med att man mäter hur mycket uppmärksamhet olika partier får för att få ett mått på balans. Till exempel så blir det per automatik mer artiklar om den sittande regeringen.

– Man är mer kritisk i sin bevakning av den sittande regeringen eftersom att det är de som har makten. Sen tror jag inte att ett mångmått räcker utan man måste också titta på hur artiklarna uppfattas och tolkas av läsarna.

BRA JOURNALISTIK är enligt Martin Jönsson förmågan att berätta intressanta historier.

– Nytt, relevant och intressant med närvaro och egna erfarenheter och kunskaper som gör en kvalificerad att tolka och förklara komplexa skeenden korrekt.

Mångfald i nyhetsutbudet åstadkoms genom mångfald i utbudet i stort. I Sverige har vi dessutom starka public service företag som ska uppväga

eventuell obalans, enligt Martin Jönsson.

DET STÖRSTA HOTET mot balansen i nyhetsbevakningen ser han istället i de regionala monopol som har bildats.

– Det leder till en ensidighet i det nyhetsmässiga arbetet. I en koncern så delas ofta material mellan företagets olika tidningar. Om en bok recenserar i Göteborgs-Posten så är chansen ganska stor att samma bok recenserar i Hallandsposten. Om en bok inte tas upp av koncernen som helhet är chansen ganska stor att den inte recenserar alls.

– Nätet innebär den största möjligheten att komma runt det där. Ironiskt nog finns det ingen stödpolitik alls på det området.

” Jag tycker det ingår i journalisters jobb att driva kampanj för de svaga i samhället

TEXT: NIKLAS WENNERGREN FOTO: HD

Lars Johansson är chefredaktör på en av landets ytterst få tidningar utan politisk färg – Helsingborgs Dagblad. Sedan 1975 benämner den sig som politiskt oavhängig, innan dess var den moderat. Lars Johansson förklarar det så här.

– Det är en del av HD:s tradition att ha en frisinnad roll i samhället. Vi försöker slå åt båda håll. Och våra politiska redaktörer kommenterar det politiska läget utifrån en fri utgångspunkt.

ATT POLITISK FÄRG skulle påverka mer i tidningar än bara ledarsidan tror inte Lars Johansson, som har jobbat på både borgerliga och socialdemokratiska tidningar. Inte nu för tiden i alla fall.

Lars Johansson

Chefredaktör på Helsingborgs Dagblad

– När jag började på Östgöten under 70-talet så fanns där flera journalister som kom direkt från arbetarrörelsen. Men det var inte så att någon sa åt en vad man skulle skriva utan det var mer något som satt i väggarna. Under de 20 senaste åren har jag aldrig upplevt det. Och här på Helsingborgs Dagblad är det överhuvudtaget inget vi reflekterar över.

– Dessutom verkar inte läsarna bry sig. När jag jobbade på Östgöta Correspondenten gjorde vi en undersökning och det visade sig att endast 22 procent av läsarna visste om vilken färg tidningen hade, säger Lars Johansson som förutom arbete på båda tidningarna på födelseorten Linköping även varit tidningschef för Smålandsposten innan han kom till Helsingborgs Dagblad i början av 2007.

OPARTISKHET ÄR ETT ouppnåbart ideal enligt Lars Johansson.

– Tänk bara när du väljer vilket citat som ska komma först, då har du gjort ett urval, och sen vem som får sista ordet. Det påverkar ju hur man uppfattar hela artikeln. Det betyder inte att man inte ska sträva efter att vara opartisk. Men man ska vara medveten om att man aldrig kan vara helt opartisk och iskall.

Och det är inte ens alltid det är eftersträvaisvärt att vara opartisk.

– Jag tycker till exempel det ingår i journalisters jobb att driva kampanj för de svaga i samhället. Vi ska stå på de svagas sida mot makthavarna. Och det finns tillfällen när man med kraft ska vara arg. Journalistiskt engagemang är något att ta vara på.

När Lars Johansson själv får definiera opartiskhet framhåller han att det framför allt handlar om att man hör alla sidor och att man presenterar fakta både för och emot. Principer som journalisten, enligt Lars Johansson, aldrig får tumma på.

Många läsare uppfattade det som att vi stödde centerpartiet även på nyhetsplats

TEXT: NIKLAS WENNERGREN FOTO: SN

Södermanlands Nyheter är en av tidningarna som har opartiskhet inskriven i sin redaktionella policy. "Med ett sakligt, allsidigt och opartiskt innehåll ska vi ge läsarna kunskap och självkänsla att själva ta ställning i samhällsfrågor" står det att läsa. Men det visar sig att policyn har några år på nacken.

– Ska jag vara ärlig så skrevs den för nästan 10 år sedan när vi fortfarande hade en politisk ägare i centerpartiet. Vi skulle kanske inte formulera oss på exakt samma sätt idag. Men i princip ska vi ju fortfarande vara opartiska, berättar chefredaktör Göran Carstorp.

Anledningen till att man formulerad sig på det sättet berodde på att man på redaktionen uppfattade ägarfrågan som problematiskt för trovärdigheten. Inte för att det var så utan för att folk trodde det var så.

– Även om vi jobbade på precis samma sätt då så uppfattade många läsare det som att vi stödde centerpartiet även på nyhetsplats.

DEN VIKTIGASTE DELEN av opartiskhetsbegreppet tycker Göran Carstorp, precis som många andra, är att man låtar alla inblandade parter komma till tals. Att man inte ska ta ställning för någon sida är däremot inte lika självklart. Södermanlands Nyheter har till exempel ett par gånger de senaste decenniet ägnat sig åt ren kampanjournalistik. En av gångerna var när lasarettet i Nyköping hotades av nedläggning.

– Då var vi partiska. Men det var en fråga som engagerade alla i bygden över politiska och social gränser.

Även när det gäller odemokratiska rörelser så fränsäger sig Södermanlands Nyheter kravet på opartiskhet.

– Vi ska försvara demokratin, säger Göran Carstorp.

I SÖDERMANLAND ÄGS alla de fyra stora dagstidningarna av Eskilstuna-

Kuriren. Något många skulle se som ett problem men inte Göran Carstorp. Det är snarare en förutsättning enligt honom. Vad som däremot är ett problem, kanske det enda värt att nämna, är vissa tidningsledares låga självföretroende.

– Det finns för många domedagsprofeter som säger "det kommer gå åt helvete". Och håller man på att säga så hela tiden då blir det så till sist också. Jag tror det är en absolut förutsättning för god journalistik att vi räddar de betalda upplagorna. Webben kommer aldrig kunna finansiera riktigt bra journalistik. Just därför tycker jag det är otroligt viktigt att vi satsar på att göra papperstidningen till en produkt som folk vill betala för, säger Göran Carstorp.

**Göran
Carstorp**
Chefredaktör på
Södermanlands Nyheter

På tvärs med etablissemangen

Dan Josefsson blev allmänt känd när han tackade nej till Stora Journalistpriset i protest mot att Bonniers missbrukar sin särställning på marknaden. Sedan dess har han gjort sig känd som en bitisk kritiker av mediasystemet.

TEXT: NIKLAS WENNERGREN & ANDERS NYGREN FOTO: MIA CARLSSON (NATUR & KULTUR)

Opartiskhet handlar enligt Dan Josefsson om balans, inte i varje enskild artikel utan i hela nyhetsutbudet. Alla människor är subjekt och eftersom journalister är människor så är de naturligtvis subjektiva menar han.

– Man kan alltså säga att det inte finns något annat än subjektiv journalistik. Det vill säga berättelser som utgår från det perspektiv som berättaren har.

Då nyheter ofta handlar om väldigt komplexa frågor som politik och ekonomi så tvingas journalisterna alltid att göra urval. Hela verkligheten får helt enkelt inte plats.

Dan Josefsson kan ibland känna att det vore bättre om journalister och tidningar vore mer öppna med var de står i olika frågor och tydligare med att det som står i tidningar inte är absoluta sanningar utan subjektiva berättelser.

DAN JOSEFSSON tror att många journalister ser opartiskhet som en viktig komponent i sitt jobb. Problemet är att man försöker tillämpa det i mikroformat.

– Man gör ett inlägg eller skriver en artikel också tänker man nu ska vi ha balans. Är det då TV så tar man en äldre gubbe som står för det ena och en ung tjej som står för det andra. Och det tycker man är att balansera. Men ska man ta ansvar för mångfalden på riktigt måste man titta på hur hela debatten förs. Det kan ju vara så att en sida har fått en sådan övervikt i alla medier att det kan vara berättigt att verkligen låta den andra sidan komma till tals.

Enligt Dan Josefsson finns det fortfarande partipress i Sverige. Problemet är att den bara har en färg,

en liberal press som egentligen borde stå folkpartiet närmast men som för en allmänborgerlig linje.

Den pressen har slagit ut tidningar med annan färg och skapat ett problemformuleringsprivilegium för sig själv som även påverkar innehållet i publicservicemedierna, som egentligen ska stå fria från problem med vem som äger medieföretaget.

FOLK SOM ARBETAR med media har i allmänhet vetskap om att det ser ut på det sättet och att tidningens politiska färg definitivt påverkar mer än bara ledarsidan.

Problemet är att det finns en hel del människor som inte alls tänker på detta. Och det blir ju lätt mål för den propaganda som de facto pågår

– Problemet är, tror jag, att det finns en hel del människor som inte alls tänker på detta. Och de blir ju lätta mål för den propaganda som de facto pågår. Det handlar ju inte om någon diabolisk konspiration utan det är mer en fråga om hur strukturen ser ut.

Anledningen till att den borgerliga pressen skaffat sig en sådan dominerande ställning är enligt Dan Josefsson att det är de tidningar som fått den största andelen av annonspengarna. Dels därför att de som vill annonsera är olika former av näringsidkare och de är mer borgerligt sinnade och helt enkelt vill gynna tidningar som stått dem själv närmare. Borgerliga läsare har också varit en köpstarkare grupp och har därför varit intressantare för annonsörerna.

– Arne Ruth (tidigare chefredaktör för kulturredaktionen på Dagens Nyheter, som avgick i protest mot Bonniers planer på att ta över Svenska Dagbladet

1998 red. anm.) hävdade att det fanns en nedsipping inom medieföretag. Man har ägare som tillsätter de höga cheferna. Och ägarna tillsätter naturligtvis personer som delar deras värderingar. Det är inget konstigt. Det hade man antagligen gjort själv också om man ägde en tidning. Man tycker ju att de människor som tänker som en själv är smartast. De höga cheferna i sin tur tillsätter de lägre cheferna och de tillsätter reportrarna. På det sättet sipprar ägarnas värderingar ner genom organisationen enligt honom, berättar Dan Josefsson.

Enligt statistik från 2005 har 67 procent av journalisterna i Sverige vänstersympatier vilket skulle kunna motsäga Arne Ruths och Dan Josefssons resonemang. Men enligt Dan Josefsson är det helt enkelt så att när man kommer ner på reporternivå så finns det inte några andra att anställa.

DAN JOSEFSSON misstänker att professionaliseringen av journalistkåren har haft som ett mål att minska journalisternas makt. Det blir ju resultatet om alla skriver likadant.

– Den professionaliseringen är ju ideologisk, den har ju ett innehåll, även om de allra flesta journalisterna inte förstår det. Till exempel som Erik Fichtelius skriver i sin bok om nyhetsjournalistik (Nyhetsjournalistik - tio gyllene regler) att man har en skyldighet att rapportera vad andra medier har för sig. Det är ju regler som är till för att skapa en väldigt konform journalistkår där den som har makten att sätta agendan också får maximalt genomslag. Den som till exempel ledarredaktionen på Dagens Nyheter

låter skriva på DN:s debattsida får ju ett oerhört genomslag i alla svenska medier.

Enligt Dan Josefsson finns det ingen formell censur i svenska medieföretag. Den stora censurprocessen finns inom varje enskild journalist, en självcensur som är så förrädisk att den som utövar den ofta inte ens vet om att det sker.

– Det är liksom en reflexmässig anpassning till vad som funkar och vad som är mest friktionsfritt. Detta yttrar sig på miljoner olika sätt. För att ta ett till synes trivialt exempel, som journalist vet du vad din redaktionschef gillar och inte gillar. Det måste du göra om du vill behålla jobbet, bli uppskattad, kanske tjäna lite mer i framtiden och känna dig säker och trygg på din arbetsplats. Och då kläcker du de idéer som du vet att den här redaktionschefen vill ha.

MÅNGA JOURNALISTER mår dåligt av det här och känner att de grunnar på saker som de inte riktigt vågar komma fram med.

– Det finns nog få yrkeskårer som är så jäkla missnöjda med sitt yrke som journalisterna, men de är ju också ofta maktlösa och irriterade och tycker något helt annat än det de levererar.

– Det finns såklart journalister som säger att de aldrig

**Dan
Josefsson**

Författare och
frilansjournalist

har styrts överhuvudtaget, att de alltid har haft total frihet. Men det är reportrar som egentligen aldrig har tänkt en egen tanke och därför har de heller aldrig känt friktionen mellan den egna tanken och de här kraven. De är att beklaga. Men de är å andra sidan ofta väldigt, väldigt framgångsrika.

Han har själv upplevt den här omedvetna anpassningen. Direkt efter Journalisthögskolan började han arbeta på Rapport.

– Det handlade om att göra saker som passade i Rapport. Att hålla på och ifrågasätta vad som passade i Rapport var ju inget jag för en sekund tänkte att jag skulle kunna göra.

MEDIERNA HAR enligt Dan Josefsson stor makt. Därför är det konstigt att medierna nästan aldrig pekar på att de är en aktör i det politiska skeendet.

– När vi skildrar världen så är det väldigt märkligt att vi inte skildrar medierna som en viktig aktör i den världen. Ta till exempel det här med Wanja Lundby-Wedin i LO, det här drevet vi har haft. Då skriver de i DN "nu har hon blivit en belastning för socialdemokraterna och LO" och det är klart att om nyheten går ut på att medlemmarna tycker det här hon har gjort är för jävligt och därför borde hon avgå då är det en sak. Men om nyheten egentligen handlar om att medlemmarna tycker att Wanja Lundby-Wedin har blivit en belastning på grund av att medierna skriver negativa saker om henne varje dag då är det en helt annan sak. Då spelar ju medierna en central roll i hennes eventuellt förestående avgång. Men det skriver inte medierna om. Det får man liksom utläsa mellan raderna.

DAN JOSEFSSON tycker att de stora tidningarna borde ha två ledarsidor, en höger och en vänster. För Svenska Dagbladets del tror han till och med att det skulle kunna vara en rejäl konkurrensfördel.

– Tänk om Svenska Dagbladet hade sagt så här: okej vi behåller vår konservativa ledarsida men vi tar in en vänster ledarsida också. Så får den ena komma först och sen den andra varje dag också är resten av tidningen

samma. Då hade vi ju fått en jätligt intressant tidning. Tänk man skulle kunna ha polemik mellan ledarsidorna i samma tidning samma dag! Man hade kunnat klippa dubbla publiken.

– Jag tycker Svenska Dagbladet journalistiskt sett är en bättre tidning än DN men den har en ledarsida som ter sig absurd för alla som ligger till vänster om moderaterna. Man orkar knappt med att läsa den. Så om Svenska Dagbladet verkligen ville ge DN en match så är detta lösningen. Men Schibsted vill inte. Och det beror naturligtvis på att dom inte har något intresse av att släppa fram vänsterröster som eventuellt skulle kunna ge dom politiska problem i egenskap av mediekonglomerat.

DAGENS NYHETER tycker han är så pass dominerande att den därför borde tvingas till det.

– Jag tycker det vore alldeles utmärkt om man helt enkelt bestämde att DN är en så pass dominerande tidning att den måste ha två ledarsidor. Det hade ju gynnat demokratin något alldeles oerhört. Det är märkligt när man tänker på de journalistiska idealen, mångfald, olika ståndpunkter och att låta många komma till tals. Då borde det ju vara ganska självklart att man borde ha två ledarsidor i alla fall på en stor tidning.

Om Dagens Nyheter och Bonnier skulle utbrista "censur!", vilket de förmodligen skulle, har Dan Josefsson svar på tal.

– Om de håller på och pratar om antidemokratiska beslut och censur som inte hör hemma i en demokrati då är det väl bara att köra deras jävla bullshit rakt ner i halsen på dom. DN har inget med demokrati att göra. Bonnier är ingendemokratiskinstitution. Det finns ingen demokrati i röstsystemet i Bonniers styrelse. Den som har mest pengar röstar mest helt enkelt. Det finns ingen demokratisk tillsättning av chefer på DN. Det finns överhuvudtaget ingen demokrati i hela DN:s företagsstruktur. Så vilka är dom att prata om demokrati?

DAN JOSEFSSON sörjer A-pressens frånfalle som stor tidningsaktör.

– Varje gång jag ser sossar och LO-representanter skriva på DN-debatt så kräks jag. Det är absurt att socialdemokraterna och LO år efter år lämnar fältet fritt för sina politiska motståndare när det gäller stora massmedier.

Dan Josefsson har vid ett tillfälle på sin blogg kallat Dagens Nyheter för "regeringens pravda". Är det då inte märkligt att han själv skriver för tidningen med jämna mellanrum?

– Jag skriver ju för Aftonbladet också som ägs av Schibsted och som dessutom i långa stycken är en riktig skittidning. Dom håller ju på med fruktansvärd kvällstidningsjournalistik som är lika vedervärdig som Expressen. Men i det här läget kan man inte hålla på att bojkotta medier. Det här är något jag verkligen tänkt igenom men jag kan inte se någon annan lösning än att försöka skriva i de medier som finns. Och hoppas på bättre tider.

Dan Josefsson har gett ut tre böcker: *Nyckeln till din egen hem-sida på Internet* (1996), *Välkommen till Dramafabriken* (2000) och *Hemligheten* (2008).

Han har också gjort tre dokumentärer för SVT: *Vem vill bli pensionär?* (2003), *Novemberrevolutionen* (2004) och *Vänsterspöket* (2006).

Utöver Stora Journalistpriset (som han tackade nej till) har Dan Josefsson också vunnit Guldspaden (1999) och Ikarospriset (2004).

Varudeklaration

Opartiskhetsidealet verkar föra en tynande tillvaro på landets redaktioner. "Man pratar inte om opartiskhet på en redaktion" säger till exempel Martin Jönsson på Svenska Dagbladet. Ändå så verkar många tycka att det är något eftersträvaransvärt. Om än ouppnåbart.

Problemet ligger måhända i begreppets svårdefinierbarhet. En uppfattning jag har fått efter att ha intervjuat allt från chefredaktörer till reportrar angående idealet är att många helt eller delvis förväxlar opartiskhet med objektivitet. Förvisso ett närbesläktat begrepp men att låta opartiskhet dras med i den postmodernistiska slakten av objektiva sanningar känns orättvist. Opartiskhet är trots allt ett begrepp som går att ta på. Ett begrepp som går att definiera. Många har försökt. Om ni frågar mig skulle jag helt enkelt säga att det handlar om att höra alla sidor och inte ta ställning för någon sida. Ganska enkelt. I teorin.

Jag tror nämligen inte att det går att skriva en opartisk artikel.

Journalister är människor. Människor har åsikter. Hela ditt liv formas du till den individ du är idag. Det är inget du kan stänga av de timmarna du sitter och skriver en artikel.

Därför tycker jag att journalister och tidningar ska vara mer öppna med sina politiska och sociala tillhörigheter. Istället för att gömma sig bakom fina ord som opartiskhet, balans och neutralitet. Visa vilka ni är och låt läsarna själva bestämma vilken vikt de vill lägga vid ert ord. Precis som det i matbutiken går att läsa på de olika produkterna vad de innehåller, så att du som konsument kan bestämma själv vad du vill stoppa i dig, på samma sätt borde journalisterna varudeklarera, så att du som läsare själv kan bestämma om texten framför dig är något som är läsnyttigt.

Jag börjar här och nu.

Jag är född och uppväxt i en trygg medelklass familj i en mindre tätort i nordvästra Skåne. Mina föräldrar är Socialdemokrater. Jag röstade på Vänsterpartiet i senaste riksdagsvalet. Jag tycker mig själv se konspirationer varthän jag än vänder mig i den här borgerligt dominerade medievärlden som jag valt att vara verksam i. Jag är inte opartisk. Även om jag försöker.

Nu vet ni vem jag är.

Döm mig och mina texter utifrån det.

Niklas Wennergren

Kampen om innehållet

TEXT: ANDERS NYGREN & NIKLAS WENNERGREN FOTO: NIKLAS WENNERGREN

Presschefen poängterar att politik handlar om komplexa frågor. Många journalister å andra sidan ser det som sin uppgift att förenkla och dramatiska.

Håkan Lind är centerpartiets presschef på näringsdepartementet. Hans chef heter Maud Olofsson och är Sveriges näringsminister. Det svåra med hans jobb är inte att få uppmärksamhet i medierna, han jobbar ju för en så pass offentlig person, det svåra är att få rätt sorts uppmärksamhet

Ett exempel är energifrågan och den uppgörelse regeringen offentliggjorde i början av februari där mycket av medias fokus riktades mot centerns vändning angående kärnkraften.

– Men det var ju bara en liten del av en hela uppgörelsen. Då försökte vi såklart lyfta fram den delen av uppgörelsen som handlade om satsning på förnyelsebara energikällor, berättar Håkan Lind.

– Jag tyckte vi lyckades ganska bra även om jag såklart hade önskat att den delen fick ännu mer uppmärksamhet.

I HÅKAN LINDS ARBETE är det viktigt att förstå hur medierna fungerar. Mediernas logik som han kallar det. Enligt honom finns det två delar att hänsyn till. I första hand rapporterar medierna helt enkelt vad som har hänt. I andra hand finns det ett inslag av dramaturgi i rapporteringen. Det är det viktigt att vara medveten om.

Karin Olander, journalist på TT, är inne på samma linje.

– Journalistik bygger i mycket på klassisk dramaturgi, någon berättar om något och sedan är det någon annan som är kritisk mot det.

Samtidigt handlar journalistik om att välja bort.

– Det ingår i yrkesrollen. Vad är vinkeln? Vad är nyheten? Platsbrist och

urval gör att vi inte kan vara 100 procent opartiska. Sedan måste man också tänka sig en läsare, någon som ska läsa det man skrivit.

Något som inte är så lätt när man jobbar på TT och inte vet vilka tidningar som kommer att publicera det man skrivit.

HÅKAN LIND BERÄTTAR om hur många journalister som kom till centerns partistämma dagen efter regeringens energiuppgörelse hade offentliggjorts redan verkade ha vinkeln klar. Nu skulle Maud Olofsson minsann få det hett om örönen av upprörda kärn-

Almedalsveckan är en orgie i politiska utspel

kraftsmotståndare inom partiet.

– Det var kul att följa TT under dagen. På morgonen skrev de att Maud blev hårt kritiserad men under dagen var det tvungna att tona ner det. Det blev ju aldrig någon stor konflikt.

Opartiskhet betyder enligt Håkan Lind, som själv började sin karriär som journalist, att man behandlar en nyhet schyst, balanserat och utan dold agenda.

– Har vi gjort något bra ska vi få bra publicitet och har vi gjort något dåligt så förtjänar vi på samma sätt dålig publicitet, säger Håkan Lind som i det stora hela tycker att svenska medier lever upp till idealet.

– Det finns såklart enskilda artiklar och nyheter som faller igenom. Till exempel vid så kallade drev så tycker jag journalister har en tendens att falla för en väldig flockmentalitet. Sådan rapportering kan bli väldigt nyanslös.

Enligt Karin Olander är opartiskhet viktigt för TT.

– TT bedriver aldrig kampanjjournalistik. Andra får välja att ta ställning.

Opartiskhet är att inte medvetet ta ställning eller driva en tes, en text från TT ska berätta hur det egentligen är.

Själv har hon alltid sökt sig till arbetsplatser där klimatet präglats av opartiskhet, hon har tidigare jobbat på SR och SVT och hon skulle aldrig kunna tänka sig att jobba på en ledarsida. Inte på en kvällstidning heller.

OPARTISKHET HANDLAR också om att alla sidor ska få komma till tals. Ett politiskt utspel måste i princip alltid få en motvikt, någon som tycker något annat. Liksom med alla regler finns det naturligtvis undantag.

– Almedalsveckan är en orgie i politiska utspel så då får de stå för sig själva.

Ett av problemen med opartiskhet finns i urvalsprocessen, vilka personer som får uttala sig.

– Det är väldigt lätt att man bara pratar med som är lättillgängliga. Ska man skriva om kriminalitet så vet man att Leif GW Persson ställer upp och man vet ungefär vad han kommer att säga. Nya personer man inte pratat med tidigare är jobbigare på det sättet. Om man skulle göra en resa från norr till söder i Sverige skulle man se att tidningarna är väldigt lika varandra, alla pratar med samma personer.

Karl-Johan Bondesson är miljöreporter på GP. Han har också varit fältbiolog.

Foto: GP

Karin Olander är reporter på TT i Göteborg, hon tycker att opartiskhet är en viktig del i god journalistik.

KARL-JOHAN BONDESSON menar att det är TT som leder till att tidningarna har så få regionala skillnader.

– Bra journalistik handlar om att hitta det egna, den egna vinkeln. TT fungerar i det avseendet som den minsta gemensamma nämnaren, en riksläkare.

Tidningarna är mer partiska än TT säger Karin Olander. Enligt henne gör de mer dragningar, man vill väl få till det som hon säger.

– Det är ingen slump att Svenska Dagbladet gör ett uppslag om oppositionens olikheter och låter en statsvetare uttala sig om att det blir nog svårt att bilda regering med så stora olikheter.

K.J. Bondesson tycker att opartiskhet är en komplicerad fråga.

– Det kanske inte är så jävla smart att vara med i centerpartiet och skriva om centerpartiet. Man måste vara hyfsat fri på pappret i alla fall.

Själv har han aldrig varit med i nå-

gon organisation, förutom fältbiologerna när han var ung.

– Det är väl den enda själv censuren jag vet att jag ägnar mig åt, jag är snällare mot fältbiologer än andra. Jag citerar dem och låter dem komma till tals utan att ställa allt för mycket kritiska frågor.

Han säger också att i samma stund som du väljer vad du ska skriva om så har du tagit ställning.

– Rent journalistiskt så blir det väl bättre ju mer svart-vitt det blir. Jag lyckas aldrig med det för jag tror alltid på alla, säger han och skrattar lite, Janne Josefsson lyckas ju alltid få saker och ting svart-vita, jag fattar inte hur han gör. Allt jag gör blir till en grå smäck.

Opertiskhet kanske inte är sådär jätterelevant i alla lägen heller fortsätter han.

– Som journalist gäller det att se maktstrukturer, se de som har makt

kontra de som inte har makt och företräda de maktlösa.

Både Karin Olander och K.J. Bondesson säger att det är viktigt att ge den som blir omskriven en chans att själv få kommentera det som skrivs.

HÅKAN LIND TYCKER att samarbetet med journalister fungerar ganska bra.

– Man har ju en ganska upparbetad relation med många journalister. Jag vet hur deras vardag ser ut och de vet hur min ser ut. Det underlättar.

Karin Olander har samma synsätt och tycker att det är bra med gamla journalister som presstalesmän. De förstår vad journalisterna är ute efter. Att det oftast inte handlar om någon avhandling utan om att de vill ha fem meningar.

Jakten på den goda journalistiken

TEXT: ANDERS NYGREN & NIKLAS WENNERGREN

Bra journalistik måste berätta sanningen. Men det måste finnas förutsättningar för att bra journalistik ska produceras, den uppstår inte av sig själv.

Thomas Andersson Odén skruvar på sig i stolen när han får frågan om vad bra journalistik är för något och får nästan något jagat i blicken. Det är ingen unik reaktion. De flesta journalister som får frågan reagerar på ett liknande sätt eller säger helt enkelt att frågan är svår. När han efter någon sekund återfår fattningen säger han:

– Bra journalistik kan se ut nästan hur som helst, bara den är sann.

NÅGRA DAGAR SENARE sitter K.J. Bondesson på sitt kontor i GP huset och vrider och vänder på en tub med nikotintabletter. Varje tablett innehåller två milligram nikotin. Han har slutat snusa.

Han menar att den journalistik som får priser och brukar anses som bra bara är toppen på isberget.

– Journalistik handlar om träget vinningsarbete, att svara på de klassiska frågorna När? Var? Hur? Varför? Den prisbelönta journalistiken är garnityren på tårtan men det mesta av tårtan består av mjöl, vatten och jäst.

Det största hotet mot bra journalistik tror han finns hos journalisterna själva.

– För min del är det min dåliga mage, svaga rygg och tilltagande fetma och svaghet. Jag är inte ung och arg längre, jag har förlorat en del testosteron och är inte lika ettrig längre. Förut kunde jag ligga och läsa utredningar hela nätterna. Det gör jag inte längre.

Han medger att dagens nedbantade redaktioner inte är bra men han säger också att det inte är så enkelt.

– På alla ställen jag har jobbat har det varit ett jävla liv. Ibland har det funnits

pengar och ibland inte. Men det har alltid varit kaos.

Han kan inte riktigt bestämma sig för om besparingar är ett hot mot den goda journalistiken.

– Journalistens roll är att ge en bra story, att visa den mänskliga sidan av skeenden, avslutar han.

PÅ EN TISDAG ÄR jag och fikar med Anders Hansson på centralstationen i Göteborg. Solen strålar från en klarblå himmel. Det finns inte en molntuss i sikte.

– Bra journalistik handlar om att

Anders Hansson är redaktör på Världens gång i GP. Foto: GP

man ska vinnlägga sig om att företräda läsarna, säger han och tar en tugga på sin baguette med salami och brieost. Bra journalistik ska handla om saker som läsarna är intresserade av eller har nytta av. Det är meningslöst att ge ut en tidning som saknar läsarnas perspektiv. Den måste gå bortom ögonblickshändelsen och skildra processen bakom. Samtidigt måste journalisten själv vara intresserad av ämnet, annars blir det platt och ointressant.

När kaffet nästan är urdruckat och redaktör Hansson är inne på sluttampen av sin baguette säger han:

– Under hela mitt yrkesverksamma liv är det ingen som sagt åt mig att jag

måste vara opartisk eller balanserad. Journalistik måste vara sann. Sedan är det väl partiskt att välja bort för stora delar av verkligheten, då ljuger man ju bara på ett annat sätt.

SAMMA DAG BJUDER Eva Thorpenberg på kaffe på Hem & Hyras redaktion. Hon tar inget själv. För henne innebär opartiskhet att försöka prata med alla inblandade parter.

– Det innebär inte att du inte vinklar en text. Som i mitt fall nu, på Hem & Hyra, då är det ju nästan alltid hyresgästen som har rätt per definition och fastighetsägaren har fel. Men det är ändå lika viktigt att man har pratat med alla de inblandade parterna.

Hon tycker att opartiskhet är ett relevant ideal inom journalistiken. Men man ska inte misstolka begreppet.

– Om man tolkar opartiskhet som att man inte vinklar eller tar ställning för någonting då blir det ju lite konstigt. När man berättar en historia väljer man alltid en vinkel. Jag tror inte total objektivitet eller opartiskhet existerar.

TVÅ DAGAR SENARE. Karin Olander sitter framför mig i TT:s lunchrum och äter gulaschsoppa.

– Vi har ingen lunchrast utan måltidspauser, säger hon mellan tuggorna. Riktigt stressiga dagar kanske man får äta vid två-tre.

För henne är opartiskheten ett levande journalistiskt ideal. Andra saker som är viktiga för henne är att visa respekt för sina intervjupersoner men också att berätta om det som är intressant eller inte allmänt känt. Som exempel tar hon bonusar.

– Om inte journalister hade funnits så hade de fortsatt att sitta i styrelserummen och gett varandra miljoner utan att förstå att det sticker i ögonen på folk. Speciellt när man precis sparkat massa människor. Det är sådant journalister ska ägna sig åt.

Samtidigt ska journalisterna fungera som ögon och öron och rapportera om händelser. Men det är också viktigt att sätta saker i sitt sammanhang, att göra det begripligt.

Ett annat problem är att tidningarna

blir färre. Den största överlever och så finns det ingen valfrihet för konsumenten längre. Tidningssammanslagningar har ungefär samma effekt.

– Det blir mer dynamiskt med flera tidningar, äkta konkurrens. Har det inte stått i GP så har det inte hänt, nästan.

Enligt Karin Olander är Sverige för litet för flera nyhetsbyråer, även om TT också skulle må bra av konkurrens.

– Det finns helt enkelt inte underlag för att få lönsamhet för fler än en. Dessutom är det svårt att starta en nyhetsbyrå, det tar tid att skaffa sig kompetens på olika områden och knyta kontakter.

De stora hindren för att det ska produceras bra journalistik är enligt Karin Olander att stressen och nedskärningarna har ökat på landets redaktioner. Samhället har också blivit mer stängt.

– Alla företag har en informationsstab idag, ministrar kan bara nås genom sina pressekreterare. Fördelen är att pressekreterarna är tillgängliga hela tiden. Det är ju deras jobb. Det underlättar en första kontakt men samtidigt blir det svårare att få tag på beslutsfattarna.

GÖRAN ROSENBERG VILL helst inte ställa upp på en intervju. Hans svar på vårt mail andas nästan trötthet över frågan om opartiskhet men han bifogar ändå en kommentar han skrev i DN 2004.

"Om ni råkar träffa en person som ytterst engagerat inte har några egna åsikter om någonting så är sannolikheten stor att vederbörande jobbar som journalist på Sveriges Radio eller på någon annan av de professionella nyhetsredaktioner som varje dag måste ge sken av att de bara gör sitt jobb. Vilket urval av nyheter som journalisterna på dessa redaktioner än väljer att presentera och hur de än väljer att presentera dem så anses de bara göra vad alla andra journalister skulle ha gjort i deras ställe - som medlemmar i ett skrå av åsiktsbefriade neutrer med den professionella förmågan att producera engagemang utan övertygelse, indignation utan sak, journalistik utan utgångspunkt."

Journalistkårens proletarisering

Från journalist till mediearbetare

TEXT: ANDERS NYGREN FOTO: HOWARD R HELLEM

Journalistkåren har varit relativt enhetlig alltsedan professionaliseringen inleddes på 1960-talet. De senaste åren har det dock skett en förändring enligt Gunnar Nygren, lektor i journalistik på Södertörns högskola.

Ett yrke är inte samma sak som en profession. För att ett yrke ska bli en profession behöver utövarna ha bestämmanderätt över sitt kunskapsområde. De måste också kunna fatta självständiga beslut i sitt dagliga arbete. Detta självständiga beslutsfattande måste vara reglerat genom yrkesregler som granskas internt av andra utövare av yrket. För att värna kunskapsmonopolet ska det finnas speciella yrkesorganisationer som talar om vilka kriterier som ska uppfyllas för att man ska få anamma yrkestiteln. Det måste också finnas ett ideal av att professionen arbetar för det allmännas bästa, inte för att företaget där man arbetar ska gå med vinst.

Journalister har varit på väg att kvalificera in sig i denna skara men enligt Gunnar Nygren så håller yrket på att spjälkas upp i olika kategorier av mediearbetare. Det är framför allt de förändrade arbetsförhållandena på redaktionerna som leder till förändringen. Journalisterna får fler arbetsuppgifter samtidigt som de ekonomiska övervägandena blir allt viktigare för medie-företagen. Detta har också effekt på de normer som styr journalistkåren.

– När produktionsförhållandena förändras så förändras också idealen, säger Gunnar Nygren.

ENLIGT GUNNAR NYGREN uppfyller inte journalistyrket alla krav för att det ska kunna kallas en fullvärdig profes-

Journalistjobbet anno 2009 - mindre kall mer vanligt jobb.

sion, däremot finns det vissa ideal som en överväldigande andel av de som arbetar som journalister ansluter sig till. Opartiskhet är ett av dessa ideal. Även om förändringen ute på redaktionerna går relativt snabbt så ändras inte journalisternas idéer om journalistrollen lika snabbt.

– Idealen sitter djupt och ändras inte i samma takt som verkligheten. Ideal har en tendens att förändras på längre sikt, säger Gunnar Nygren.

ENLIGT HONOM håller medielandskapet på att ändra karaktär. Dagstidningarna har förlorat sin dominerande ställning och public service-bolagen har inte längre monopol i etermedierna. Medielandskapet fragmenteras och blir alltmer splittrat, speciellt på nätet. På sikt innebär det att journalistrollen också förändras och blir mindre inriktad på att vara en del i den demokratiska processen och blir mer inriktad

på att leverera material till människor med olika specialintressen.

En annan förändring är att bolagen som fungerar som underleverantörer till olika mediekoncerner växer i antal. Dessa är totalt beroende av de företag som köper deras material och har egentligen ingen eller mycket liten kontakt med publiken.

TOMAS ANDERSSON ODÉN instämmer inte riktigt med om att nätet är så fragmenterat.

– Aftonbladet har till exempel en större andel av läsarna på nätet än för papperstidningen. Det finns färre aktörer som fungerar som nyhetsleverantörer på nätet än för tryckt press. Dessutom är det väldigt få medier som sätter sin agenda på nätet. Starka intressegrupper får mer makt där de inte uppvägs av professionell journalistik.

Mörka moln och ingen ljusning

Vi går en dystert framtid till mötes, den ekonomiska krisen kommer nästan säkert att leda till uppsägningar på landets redaktioner. Samtidigt kommer tidningarna inte att våga sticka ut hakan. Man kommer att satsa på säkra kort, på det man vet går hem och tidningarna kommer förmodligen att bli ännu mer likriktade.

Att tidningarna blir mer likriktade är dock inte enbart negativt. Det ger alla medborgare en gemensam referensram eftersom medierna är den huvudsakliga leverantören av nyheter. Om däremot nyheternas skildring av verkligheten skiljer sig alltför mycket från hur den enskilde uppfattar sin närmaste omgivning får trovärdigheten sig en allvarlig knäck. En tidning utan trovärdighet kan inte fungera. Ingen vill betala för något som inte är sant.

Trenden i SOM-undersökningarna visar att medieföretagen har relativt hög trovärdighet medan trovärdigheten hos journalisterna sjunker. Högst trovärdighet tycks de företag som har krav på sig att vara opartiska ha. Lägst trovärdighet har kvällstidningarna. Den stora knäckfrågan är hur organisationen kan ha en hög trovärdighet medan de som organisationen består av håller på att förlora den. En av anledningarna är troligtvis att alla journalister i undersökningen är hopbuntade, journalisterna på SVT har förmodligen större förtroendekapital än de som arbetar på Aftonbladet.

Det enda absoluta krav som finns på journalistik är att den måste vara sann. Är den inte det så bryts kontraktet mellan journalist och publik, att det journalisten väljer att berätta är både sant och relevant. Vad som är relevant är naturligtvis upp till den enskilde konsumenten men om det inte finns några val att göra, om det inte finns en allsidig rapportering att välja ur, så är relevanskravet inte längre speciellt relevant.

Allt fler journalister sysslar med att ompaketera nyheter, de är stationära och lämnar sällan eller aldrig redaktionerna. Nätuppkopplingen leder till att de inte behöver gå ut i verkligheten, nyheterna kommer via TT eller någon annan organisation för nyhetsproduktion direkt till skärmen framför dem. Samma nyhet idisslas och spys upp i ständigt nya versioner av olika nyhetsföretag. Samtidigt är teknisk utveckling inget negativt, världen har aldrig varit så liten och nyheter har aldrig färdats med en sådan hastighet som idag.

Vad som har skett är att möjligheten att producera ett brett urval av nyheter finns i större utsträckning idag än någonsin tidigare. Samtidigt har tidningarna blivit mer likriktade. En av anledningarna är att journalistkåren har blivit mer homogen samtidigt som produktionskraven inom den nyhetsproducerande delen av medieindustrin har skärpts. Färre anställda ska producera mer.

Andelen tillfälligt anställda och frilansare har också växt. Med osäkra anställningsvillkor följer lydiga medarbetare som inte vågar ta initiativ som eventuellt ogillas av cheferna, alla med det futila hoppet att de en dag ska lyckas bärga en fast anställning. Dilemmat är att det finns fler journalister än det finns jobb. Vilket i slutändan ytterligare spår på likriktningen.

Anders Nygren

STORT TEST

Hur opartisk är du?

1. Du ska skriva en artikel om den undermåliga kvaliteten på toalettpappret inom svensk sjukvård. Vilka intervjuoffer väljer du?

- 1 Patient med rumpsmärtor
- X Patient med rumpsmärtor och lokalvårdare
- 2 Sjukhusdirektören

2. Vad tycker du det är viktigast att en bra artikel innehåller?

- 1 Många pratminus från många olika personer
- X En klar och koncis vinkel
- 2 Någon som ställs till svars

4. Läser du ledarsidor?

- 1 Nej, de är urtråkiga
- X Ja, de ger mig en känsla för den dagsaktuella politiska debatten
- 2 Ledarsidor, vad är det?

5. Var vill du helst jobba?

- 1 Radio
- X TV
- 2 Press

3. Varför finns det tidningar?

- 1 För att misslyckade författare ska ha någonstans att jobba
- X För att medborgarna ska kunna få information
- 2 För att jag som blivande redigerare ska kunna få inspiration

6. Vad är det svåraste med journalistik?

- 1 Att ge en rättvis bild av verkligheten
- X Att ge sig ut i sagda verklighet och prata med folk
- 2 Att skriva ihop artikeln efter att intervjuandet är klart.

7. Vad läser du helst på fritiden?

- 1 Deckare
- X Tidningar
- 2 Läsa? Jag kollar på Smallville.

8. Hur skulle du definiera opartiskhet?

- 1 Att alla sidor ska få samma utrymme
- X Inte alls party
- 2 Att mediautbudet som helhet ska vara balanserat

9. Din chef säger åt dig att du inte får skriva om den nya glassen från GB. Samma dag har du fått reda på att GB slutar annonsera i tidningen där du jobbar. Vad gör du?

- 1 Chefen har alltid rätt så jag gör som han säger
- X Chefs order är mest att se som en rekommendation. Bedömer jag att tidningens läsare är våldsamt intresserade av glassar skriver jag om det ändå.
- 2 Auktoriteter ska alltid trotsas, vare sig de är chefer, statsministrar eller lärare. Jag gör aldrig som jag blir tillsagd.

10. Din hamster har dött. Eftersom det är en stor personlig tragedi skriver du?

- 1 En krönika om den svåra sorg och de existentiella funderingar som en gnagares död kan leda till.
- X Inget alls. Mina personliga åsikter kommer aldrig upp till ytan under arbetstid.
- 2 En lång artikel som handlar om det fruktansvärda i avsaknaden av krisgrupper för husdjursägare.

0-6 poäng: Du är inte alls opartisk. Frågan är om du ens kan stava till ordet. En tänkbar karriärväg skulle kunna vara jobb på någon ledarsida.

7-16 poäng: Du är förmodligen ganska representativ för journalistkåren som helhet. Du tycker att opartiskhet är ganska viktigt i hela mediautbudet men det är inget du går runt och funderar på och absolut inget du förhåller dig till på daglig basis.

17-20 poäng: I din iver att ge allas syn på saker blir dina artiklar ungefär lika intressanta som en tallrik kall havregrynsgröt utan sylt. Men ingen kan ifrågasätta din opartiskhet.

Facit

1. 1: 0 poäng, 2: 1 poäng, 3: 1 poäng, 4: 1 poäng, 5: 1 poäng, 6: 1 poäng, 7: 1 poäng, 8: 1 poäng, 9: 1 poäng, 10: 1 poäng, 11: 1 poäng, 12: 2 poäng, 13: 2 poäng, 14: 2 poäng, 15: 2 poäng, 16: 2 poäng, 17: 2 poäng, 18: 2 poäng, 19: 2 poäng, 20: 2 poäng, 21: 2 poäng, 22: 2 poäng, 23: 2 poäng, 24: 2 poäng, 25: 2 poäng, 26: 2 poäng, 27: 2 poäng, 28: 2 poäng, 29: 2 poäng, 30: 2 poäng, 31: 2 poäng, 32: 2 poäng, 33: 2 poäng, 34: 2 poäng, 35: 2 poäng, 36: 2 poäng, 37: 2 poäng, 38: 2 poäng, 39: 2 poäng, 40: 2 poäng, 41: 2 poäng, 42: 2 poäng, 43: 2 poäng, 44: 2 poäng, 45: 2 poäng, 46: 2 poäng, 47: 2 poäng, 48: 2 poäng, 49: 2 poäng, 50: 2 poäng, 51: 2 poäng, 52: 2 poäng, 53: 2 poäng, 54: 2 poäng, 55: 2 poäng, 56: 2 poäng, 57: 2 poäng, 58: 2 poäng, 59: 2 poäng, 60: 2 poäng, 61: 2 poäng, 62: 2 poäng, 63: 2 poäng, 64: 2 poäng, 65: 2 poäng, 66: 2 poäng, 67: 2 poäng, 68: 2 poäng, 69: 2 poäng, 70: 2 poäng, 71: 2 poäng, 72: 2 poäng, 73: 2 poäng, 74: 2 poäng, 75: 2 poäng, 76: 2 poäng, 77: 2 poäng, 78: 2 poäng, 79: 2 poäng, 80: 2 poäng, 81: 2 poäng, 82: 2 poäng, 83: 2 poäng, 84: 2 poäng, 85: 2 poäng, 86: 2 poäng, 87: 2 poäng, 88: 2 poäng, 89: 2 poäng, 90: 2 poäng, 91: 2 poäng, 92: 2 poäng, 93: 2 poäng, 94: 2 poäng, 95: 2 poäng, 96: 2 poäng, 97: 2 poäng, 98: 2 poäng, 99: 2 poäng, 100: 2 poäng, 101: 2 poäng, 102: 2 poäng, 103: 2 poäng, 104: 2 poäng, 105: 2 poäng, 106: 2 poäng, 107: 2 poäng, 108: 2 poäng, 109: 2 poäng, 110: 2 poäng, 111: 2 poäng, 112: 2 poäng, 113: 2 poäng, 114: 2 poäng, 115: 2 poäng, 116: 2 poäng, 117: 2 poäng, 118: 2 poäng, 119: 2 poäng, 120: 2 poäng, 121: 2 poäng, 122: 2 poäng, 123: 2 poäng, 124: 2 poäng, 125: 2 poäng, 126: 2 poäng, 127: 2 poäng, 128: 2 poäng, 129: 2 poäng, 130: 2 poäng, 131: 2 poäng, 132: 2 poäng, 133: 2 poäng, 134: 2 poäng, 135: 2 poäng, 136: 2 poäng, 137: 2 poäng, 138: 2 poäng, 139: 2 poäng, 140: 2 poäng, 141: 2 poäng, 142: 2 poäng, 143: 2 poäng, 144: 2 poäng, 145: 2 poäng, 146: 2 poäng, 147: 2 poäng, 148: 2 poäng, 149: 2 poäng, 150: 2 poäng, 151: 2 poäng, 152: 2 poäng, 153: 2 poäng, 154: 2 poäng, 155: 2 poäng, 156: 2 poäng, 157: 2 poäng, 158: 2 poäng, 159: 2 poäng, 160: 2 poäng, 161: 2 poäng, 162: 2 poäng, 163: 2 poäng, 164: 2 poäng, 165: 2 poäng, 166: 2 poäng, 167: 2 poäng, 168: 2 poäng, 169: 2 poäng, 170: 2 poäng, 171: 2 poäng, 172: 2 poäng, 173: 2 poäng, 174: 2 poäng, 175: 2 poäng, 176: 2 poäng, 177: 2 poäng, 178: 2 poäng, 179: 2 poäng, 180: 2 poäng, 181: 2 poäng, 182: 2 poäng, 183: 2 poäng, 184: 2 poäng, 185: 2 poäng, 186: 2 poäng, 187: 2 poäng, 188: 2 poäng, 189: 2 poäng, 190: 2 poäng, 191: 2 poäng, 192: 2 poäng, 193: 2 poäng, 194: 2 poäng, 195: 2 poäng, 196: 2 poäng, 197: 2 poäng, 198: 2 poäng, 199: 2 poäng, 200: 2 poäng, 201: 2 poäng, 202: 2 poäng, 203: 2 poäng, 204: 2 poäng, 205: 2 poäng, 206: 2 poäng, 207: 2 poäng, 208: 2 poäng, 209: 2 poäng, 210: 2 poäng, 211: 2 poäng, 212: 2 poäng, 213: 2 poäng, 214: 2 poäng, 215: 2 poäng, 216: 2 poäng, 217: 2 poäng, 218: 2 poäng, 219: 2 poäng, 220: 2 poäng, 221: 2 poäng, 222: 2 poäng, 223: 2 poäng, 224: 2 poäng, 225: 2 poäng, 226: 2 poäng, 227: 2 poäng, 228: 2 poäng, 229: 2 poäng, 230: 2 poäng, 231: 2 poäng, 232: 2 poäng, 233: 2 poäng, 234: 2 poäng, 235: 2 poäng, 236: 2 poäng, 237: 2 poäng, 238: 2 poäng, 239: 2 poäng, 240: 2 poäng, 241: 2 poäng, 242: 2 poäng, 243: 2 poäng, 244: 2 poäng, 245: 2 poäng, 246: 2 poäng, 247: 2 poäng, 248: 2 poäng, 249: 2 poäng, 250: 2 poäng, 251: 2 poäng, 252: 2 poäng, 253: 2 poäng, 254: 2 poäng, 255: 2 poäng, 256: 2 poäng, 257: 2 poäng, 258: 2 poäng, 259: 2 poäng, 260: 2 poäng, 261: 2 poäng, 262: 2 poäng, 263: 2 poäng, 264: 2 poäng, 265: 2 poäng, 266: 2 poäng, 267: 2 poäng, 268: 2 poäng, 269: 2 poäng, 270: 2 poäng, 271: 2 poäng, 272: 2 poäng, 273: 2 poäng, 274: 2 poäng, 275: 2 poäng, 276: 2 poäng, 277: 2 poäng, 278: 2 poäng, 279: 2 poäng, 280: 2 poäng, 281: 2 poäng, 282: 2 poäng, 283: 2 poäng, 284: 2 poäng, 285: 2 poäng, 286: 2 poäng, 287: 2 poäng, 288: 2 poäng, 289: 2 poäng, 290: 2 poäng, 291: 2 poäng, 292: 2 poäng, 293: 2 poäng, 294: 2 poäng, 295: 2 poäng, 296: 2 poäng, 297: 2 poäng, 298: 2 poäng, 299: 2 poäng, 300: 2 poäng, 301: 2 poäng, 302: 2 poäng, 303: 2 poäng, 304: 2 poäng, 305: 2 poäng, 306: 2 poäng, 307: 2 poäng, 308: 2 poäng, 309: 2 poäng, 310: 2 poäng, 311: 2 poäng, 312: 2 poäng, 313: 2 poäng, 314: 2 poäng, 315: 2 poäng, 316: 2 poäng, 317: 2 poäng, 318: 2 poäng, 319: 2 poäng, 320: 2 poäng, 321: 2 poäng, 322: 2 poäng, 323: 2 poäng, 324: 2 poäng, 325: 2 poäng, 326: 2 poäng, 327: 2 poäng, 328: 2 poäng, 329: 2 poäng, 330: 2 poäng, 331: 2 poäng, 332: 2 poäng, 333: 2 poäng, 334: 2 poäng, 335: 2 poäng, 336: 2 poäng, 337: 2 poäng, 338: 2 poäng, 339: 2 poäng, 340: 2 poäng, 341: 2 poäng, 342: 2 poäng, 343: 2 poäng, 344: 2 poäng, 345: 2 poäng, 346: 2 poäng, 347: 2 poäng, 348: 2 poäng, 349: 2 poäng, 350: 2 poäng, 351: 2 poäng, 352: 2 poäng, 353: 2 poäng, 354: 2 poäng, 355: 2 poäng, 356: 2 poäng, 357: 2 poäng, 358: 2 poäng, 359: 2 poäng, 360: 2 poäng, 361: 2 poäng, 362: 2 poäng, 363: 2 poäng, 364: 2 poäng, 365: 2 poäng, 366: 2 poäng, 367: 2 poäng, 368: 2 poäng, 369: 2 poäng, 370: 2 poäng, 371: 2 poäng, 372: 2 poäng, 373: 2 poäng, 374: 2 poäng, 375: 2 poäng, 376: 2 poäng, 377: 2 poäng, 378: 2 poäng, 379: 2 poäng, 380: 2 poäng, 381: 2 poäng, 382: 2 poäng, 383: 2 poäng, 384: 2 poäng, 385: 2 poäng, 386: 2 poäng, 387: 2 poäng, 388: 2 poäng, 389: 2 poäng, 390: 2 poäng, 391: 2 poäng, 392: 2 poäng, 393: 2 poäng, 394: 2 poäng, 395: 2 poäng, 396: 2 poäng, 397: 2 poäng, 398: 2 poäng, 399: 2 poäng, 400: 2 poäng, 401: 2 poäng, 402: 2 poäng, 403: 2 poäng, 404: 2 poäng, 405: 2 poäng, 406: 2 poäng, 407: 2 poäng, 408: 2 poäng, 409: 2 poäng, 410: 2 poäng, 411: 2 poäng, 412: 2 poäng, 413: 2 poäng, 414: 2 poäng, 415: 2 poäng, 416: 2 poäng, 417: 2 poäng, 418: 2 poäng, 419: 2 poäng, 420: 2 poäng, 421: 2 poäng, 422: 2 poäng, 423: 2 poäng, 424: 2 poäng, 425: 2 poäng, 426: 2 poäng, 427: 2 poäng, 428: 2 poäng, 429: 2 poäng, 430: 2 poäng, 431: 2 poäng, 432: 2 poäng, 433: 2 poäng, 434: 2 poäng, 435: 2 poäng, 436: 2 poäng, 437: 2 poäng, 438: 2 poäng, 439: 2 poäng, 440: 2 poäng, 441: 2 poäng, 442: 2 poäng, 443: 2 poäng, 444: 2 poäng, 445: 2 poäng, 446: 2 poäng, 447: 2 poäng, 448: 2 poäng, 449: 2 poäng, 450: 2 poäng, 451: 2 poäng, 452: 2 poäng, 453: 2 poäng, 454: 2 poäng, 455: 2 poäng, 456: 2 poäng, 457: 2 poäng, 458: 2 poäng, 459: 2 poäng, 460: 2 poäng, 461: 2 poäng, 462: 2 poäng, 463: 2 poäng, 464: 2 poäng, 465: 2 poäng, 466: 2 poäng, 467: 2 poäng, 468: 2 poäng, 469: 2 poäng, 470: 2 poäng, 471: 2 poäng, 472: 2 poäng, 473: 2 poäng, 474: 2 poäng, 475: 2 poäng, 476: 2 poäng, 477: 2 poäng, 478: 2 poäng, 479: 2 poäng, 480: 2 poäng, 481: 2 poäng, 482: 2 poäng, 483: 2 poäng, 484: 2 poäng, 485: 2 poäng, 486: 2 poäng, 487: 2 poäng, 488: 2 poäng, 489: 2 poäng, 490: 2 poäng, 491: 2 poäng, 492: 2 poäng, 493: 2 poäng, 494: 2 poäng, 495: 2 poäng, 496: 2 poäng, 497: 2 poäng, 498: 2 poäng, 499: 2 poäng, 500: 2 poäng, 501: 2 poäng, 502: 2 poäng, 503: 2 poäng, 504: 2 poäng, 505: 2 poäng, 506: 2 poäng, 507: 2 poäng, 508: 2 poäng, 509: 2 poäng, 510: 2 poäng, 511: 2 poäng, 512: 2 poäng, 513: 2 poäng, 514: 2 poäng, 515: 2 poäng, 516: 2 poäng, 517: 2 poäng, 518: 2 poäng, 519: 2 poäng, 520: 2 poäng, 521: 2 poäng, 522: 2 poäng, 523: 2 poäng, 524: 2 poäng, 525: 2 poäng, 526: 2 poäng, 527: 2 poäng, 528: 2 poäng, 529: 2 poäng, 530: 2 poäng, 531: 2 poäng, 532: 2 poäng, 533: 2 poäng, 534: 2 poäng, 535: 2 poäng, 536: 2 poäng, 537: 2 poäng, 538: 2 poäng, 539: 2 poäng, 540: 2 poäng, 541: 2 poäng, 542: 2 poäng, 543: 2 poäng, 544: 2 poäng, 545: 2 poäng, 546: 2 poäng, 547: 2 poäng, 548: 2 poäng, 549: 2 poäng, 550: 2 poäng, 551: 2 poäng, 552: 2 poäng, 553: 2 poäng, 554: 2 poäng, 555: 2 poäng, 556: 2 poäng, 557: 2 poäng, 558: 2 poäng, 559: 2 poäng, 560: 2 poäng, 561: 2 poäng, 562: 2 poäng, 563: 2 poäng, 564: 2 poäng, 565: 2 poäng, 566: 2 poäng, 567: 2 poäng, 568: 2 poäng, 569: 2 poäng, 570: 2 poäng, 571: 2 poäng, 572: 2 poäng, 573: 2 poäng, 574: 2 poäng, 575: 2 poäng, 576: 2 poäng, 577: 2 poäng, 578: 2 poäng, 579: 2 poäng, 580: 2 poäng, 581: 2 poäng, 582: 2 poäng, 583: 2 poäng, 584: 2 poäng, 585: 2 poäng, 586: 2 poäng, 587: 2 poäng, 588: 2 poäng, 589: 2 poäng, 590: 2 poäng, 591: 2 poäng, 592: 2 poäng, 593: 2 poäng, 594: 2 poäng, 595: 2 poäng, 596: 2 poäng, 597: 2 poäng, 598: 2 poäng, 599: 2 poäng, 600: 2 poäng, 601: 2 poäng, 602: 2 poäng, 603: 2 poäng, 604: 2 poäng, 605: 2 poäng, 606: 2 poäng, 607: 2 poäng, 608: 2 poäng, 609: 2 poäng, 610: 2 poäng, 611: 2 poäng, 612: 2 poäng, 613: 2 poäng, 614: 2 poäng, 615: 2 poäng, 616: 2 poäng, 617: 2 poäng, 618: 2 poäng, 619: 2 poäng, 620: 2 poäng, 621: 2 poäng, 622: 2 poäng, 623: 2 poäng, 624: 2 poäng, 625: 2 poäng, 626: 2 poäng, 627: 2 poäng, 628: 2 poäng, 629: 2 poäng, 630: 2 poäng, 631: 2 poäng, 632: 2 poäng, 633: 2 poäng, 634: 2 poäng, 635: 2 poäng, 636: 2 poäng, 637: 2 poäng, 638: 2 poäng, 639: 2 poäng, 640: 2 poäng, 641: 2 poäng, 642: 2 poäng, 643: 2 poäng, 644: 2 poäng, 645: 2 poäng, 646: 2 poäng, 647: 2 poäng, 648: 2 poäng, 649: 2 poäng, 650: 2 poäng, 651: 2 poäng, 652: 2 poäng, 653: 2 poäng, 654: 2 poäng, 655: 2 poäng, 656: 2 poäng, 657: 2 poäng, 658: 2 poäng, 659: 2 poäng, 660: 2 poäng, 661: 2 poäng, 662: 2 poäng, 663: 2 poäng, 664: 2 poäng, 665: 2 poäng, 666: 2 poäng, 667: 2 poäng, 668: 2 poäng, 669: 2 poäng, 670: 2 poäng, 671: 2 poäng, 672: 2 poäng, 673: 2 poäng, 674: 2 poäng, 675: 2 poäng, 676: 2 poäng, 677: 2 poäng, 678: 2 poäng, 679: 2 poäng, 680: 2 poäng, 681: 2 poäng, 682: 2 poäng, 683: 2 poäng, 684: 2 poäng, 685: 2 poäng, 686: 2 poäng, 687: 2 poäng, 688: 2 poäng, 689: 2 poäng, 690: 2 poäng, 691: 2 poäng, 692: 2 poäng, 693: 2 poäng, 694: 2 poäng, 695: 2 poäng, 696: 2 poäng, 697: 2 poäng, 698: 2 poäng, 699: 2 poäng, 700: 2 poäng, 701: 2 poäng, 702: 2 poäng, 703: 2 poäng, 704: 2 poäng, 705: 2 poäng, 706: 2 poäng, 707: 2 poäng, 708: 2 poäng, 709: 2 poäng, 710: 2 poäng, 711: 2 poäng, 712: 2 poäng, 713: 2 poäng, 714: 2 poäng, 715: 2 poäng, 716: 2 poäng, 717: 2 poäng, 718: 2 poäng, 719: 2 poäng, 720: 2 poäng, 721: 2 poäng, 722: 2 poäng, 723: 2 poäng, 724: 2 poäng, 725: 2 poäng, 726: 2 poäng, 727: 2 poäng, 728: 2 poäng, 729: 2 poäng, 730: 2 poäng, 731: 2 poäng, 732: 2 poäng, 733: 2 poäng, 734: 2 poäng, 735: 2 poäng, 736: 2 poäng, 737: 2 poäng, 738: 2 poäng, 739: 2 poäng, 740: 2 poäng, 741: 2 poäng, 742: 2 poäng, 743: 2 poäng, 744: 2 poäng, 745: 2 poäng, 746: 2 poäng, 747: 2 poäng, 748: 2 poäng, 749: 2 poäng, 750: 2 poäng, 751: 2 poäng, 752: 2 poäng, 753: 2 poäng, 754: 2 poäng, 755: 2 poäng, 756: 2 poäng, 757: 2 poäng, 758: 2 poäng, 759: 2 poäng, 760: 2 poäng, 761: 2 poäng, 762: 2 poäng, 763: 2 poäng, 764: 2 poäng, 765: 2 poäng, 766: 2 poäng, 767: 2 poäng, 768: 2 poäng, 769: 2 poäng, 770: 2 poäng, 771: 2 poäng, 772: 2 poäng, 773: 2 poäng, 774: 2 poäng, 775: 2 poäng, 776: 2 poäng, 777: 2 poäng, 778: 2 poäng, 779: 2 poäng, 780: 2 poäng, 781: 2 poäng, 782: 2 poäng, 783: 2 poäng, 784: 2 poäng, 785: 2 poäng, 786: 2 poäng, 787: 2 poäng, 788: 2 poäng, 789: 2 poäng, 790: 2 poäng, 791: 2 poäng, 792: 2 poäng, 793: 2 poäng, 794: 2 poäng, 795: 2 poäng, 796: 2 poäng, 797: 2 poäng, 798: 2 poäng, 799: 2 poäng, 800: 2 poäng, 801: 2 poäng, 802: 2 poäng, 803: 2 poäng, 804: 2 poäng, 805: 2 poäng, 806: 2 poäng, 807: 2 poäng, 808: 2 poäng, 809: 2 poäng, 810: 2 poäng, 811: 2 poäng, 812: 2 poäng, 813: 2 poäng, 814: 2 poäng, 815: 2 poäng, 816: 2 poäng, 817: 2 poäng, 818: 2 poäng, 819: 2 poäng, 820: 2 poäng, 821: 2 poäng, 822: 2 poäng, 823: 2 poäng, 824: 2 poäng, 825: 2 poäng, 826: 2 poäng, 827: 2 poäng, 828: 2 poäng, 829: 2 poäng, 830: 2 poäng, 831: 2 poäng, 832: 2 poäng, 833: 2 poäng, 834: 2 poäng, 835: 2 poäng, 836: 2 poäng, 837: 2 poäng, 838: 2 poäng, 839: 2 poäng, 840: 2 poäng, 841: 2 poäng, 842: 2 poäng, 843: 2 poäng, 844: 2 poäng, 845: 2 poäng, 846: 2 poäng, 847: 2 poäng, 848: 2 poäng, 849: 2 poäng, 850: 2 poäng, 851: 2 poäng, 852: 2 poäng, 853: 2 poäng, 854: 2 poäng, 855: 2 poäng, 856: 2 poäng, 857: 2 poäng, 858: 2 poäng, 859: 2 poäng, 860: 2 poäng, 861: 2 poäng, 862: 2 poäng, 863: 2 poäng, 864: 2 poäng, 865: 2 poäng, 866: 2 poäng, 867: 2 poäng, 868: 2 poäng, 869: 2 poäng, 870: 2 poäng, 871: 2 poäng, 872: 2 poäng, 873: 2 poäng, 874: 2 poäng, 875: 2 poäng, 876: 2 poäng, 877: 2 poäng, 878: 2 poäng, 879: 2 poäng, 880: 2 poäng, 881: 2 poäng, 882: 2 poäng, 883: 2 poäng, 884: 2 poäng, 885: 2 poäng, 886: 2 poäng, 887: 2 poäng, 888: 2 poäng, 889: 2 poäng, 890: 2 poäng, 891: 2 poäng, 892: 2 poäng, 893: 2 poäng, 894: 2 poäng, 895: 2 poäng, 896: 2 poäng, 897: 2 poäng, 898: 2 poäng, 899: 2 poäng, 900: 2 poäng, 901: 2 poäng, 902: 2 poäng, 903: 2 poäng, 904: 2 poäng, 905: 2 poäng, 906: 2 poäng, 907: 2 poäng, 908: 2 poäng, 909: 2 poäng, 910: 2 poäng, 911: 2 poäng, 912: 2 poäng, 913: 2 poäng, 914: 2 poäng, 915: 2 poäng, 916: 2 poäng, 917: 2 poäng, 918: 2 poäng, 919: 2 poäng, 920: 2 poäng, 921: 2 poäng, 922: 2 poäng, 923: 2 poäng, 924: 2 poäng, 925: 2 poäng, 926: 2 poäng, 927: 2 poäng, 928: 2 poäng, 929: 2 poäng, 930: 2 poäng, 931: 2 poäng, 932: 2 poäng, 933: 2 poäng, 934: 2 poäng, 935: 2 poäng, 936: 2 poäng, 937: 2 poäng, 938: 2 poäng, 939: 2 poäng, 940: 2 poäng, 941: 2 poäng, 942: 2 poäng, 943: 2 poäng, 944: 2 poäng, 945: 2 poäng, 946: 2 poäng, 947: 2 poäng, 948: 2 poäng, 949: 2 poäng, 950: 2 poäng, 951: 2 poäng, 952: 2 poäng, 953: 2 poäng, 954: 2 poäng, 955: 2 poäng, 956: 2 poäng, 957: 2 poäng, 958: 2 poäng, 959: 2 poäng, 960: 2 poäng, 961: 2 poäng, 962: 2 poäng, 963: 2 poäng, 964: 2 poäng, 965: 2 poäng, 966: 2 poäng, 967: 2 poäng, 968: 2 poäng, 969: 2 poäng, 970: 2 poäng, 971: 2 poäng, 972: 2 poäng, 973: 2 poäng, 974: 2 poäng, 975: 2 poäng, 976: 2 poäng, 977: 2 poäng, 978: 2 poäng, 979: 2 poäng, 980: 2 poäng, 981: 2 poäng, 982: 2 poäng, 983: 2 poäng, 984: 2 poäng, 985: 2 poäng, 986: 2 poäng, 987: 2 poäng, 988: 2 poäng, 989: 2 poäng, 990: 2 poäng, 991: 2 poäng, 992: 2 poäng, 993: 2 poäng, 994: 2 poäng, 995: 2 poäng, 996: 2 poäng, 997: 2 poäng, 998: 2 poäng, 999: 2 poäng, 1000: 2 poäng, 1001: 2 poäng, 1002: 2 poäng, 1003: 2 poäng, 1004: 2 poäng, 1005: 2 poäng, 1006: 2 poäng, 1007: 2 poäng, 1008: 2 poäng, 1009: 2 poäng, 1010: 2 poäng, 1011: 2 poäng, 1012: 2 poäng, 1013: 2 poäng, 1014: 2 poäng, 1015: 2 poäng, 1016: 2 poäng, 1017: 2 poäng, 1018: 2 poäng, 1019: 2 poäng, 1020: 2 poäng, 1021: 2 poäng, 1022: 2 poäng, 1023: 2 poäng, 1024: 2 poäng, 1025: 2 poäng, 1026: 2 poäng, 1027: 2 poäng, 1028: 2 poäng, 1029: 2 poäng, 1030: 2 poäng, 1031: 2 poäng, 1032: 2 poäng, 1033: 2 poäng, 1034: 2 poäng, 1035: 2 poäng, 1036: 2 poäng, 1037: 2 poäng, 1038: 2 poäng, 1039: 2 poäng, 1040: 2 poäng, 1041: 2 poäng, 1042: 2 poäng, 1043: 2 poäng, 1044: 2 poäng, 1045: 2 poäng, 1046: 2 poäng, 1047: 2 poäng, 1048: 2 poäng, 1049: 2 poäng, 1050: 2 poäng, 1051: 2 poäng, 1052: 2 poäng, 1053: 2 poäng, 1054: 2 poäng, 1055: 2 poäng, 1056:

Bilaga till Cesium

Problemformulering

Kravet på opartiskhet finns inskrivet i sändningsavtalen för SVT och SR, när det gäller pressen finns det inget formellt krav på opartiskhet. Ingen skulle idag hävda att det är möjligt för en tidning att vara helt opartisk. Det finns undantag, en del tidningar har opartiskhet inskrivet i sina policys men det är mer en målsättning än ett realistiskt mål. Ändå tycker forskare och journalister att opartiskhet för hela nyhetsutbudet i Sveriges dagstidningar är viktigt. Eftersom majoritet av tidningarna är borgerliga kan man misstänka att bilden de ger kantrar över åt ett håll. Det behöver emellertid inte vara så. Journalistkåren har professionaliserats under de senaste fyrtio åren och tidningarna fungerar inte längre som partiorgan utan som nyhetsfabriker. Om det stämmer så borde tidningarna ge ungefär samma bild av verkligheten vilket då skulle innebära att den bild nyheterna ger av världen är ännu mera likriktad. Sanningen ligger, som vanligt, förmodligen någonstans mittemellan.

Frågeställningar

1. Hur definierar journalister opartiskhet?
2. Finns det någon skillnad i hur tidningar med olika politiska färg skildrar verkligheten?
3. Har det skett en förändring under de senaste trettio åren?

Metod

För att undersöka opartiskhetens utveckling valde vi att granska kärnkraftsfrågan. Närmare bestämt två helomvändningar två svenska politiker gjort. 1979 ändrade sig Olof Palme angående anordnande av folkomröstning och 2009 ändrade sig Maud Olofsson och öppnade upp för att byta ut gamla reaktorer mot nya.

Vi har valt att göra en kvantitativ innehållsanalys av sjutton stycken dagstidningar, en kvantitativ analys kändes nödvändig eftersom materialet är relativt stort.

Vi har också gjort intervjuer med forskare, yrkesverksamma journalister och redaktörer för att få reda på hur de ser på opartiskhet som ett journalistiskt ideal.

Avgränsningar

Eftersom undersökningen fokuserar på två politiska utspel har vi undersökt en tio dagars period 1979 och en tio dagars period 2009. Perioderna är 4/4 – 14/4 1979 och 5/2 – 15/2 2009. Olof Palmes utspel kom den fjärde april 1979 och Maud Olofssons den femte februari 2009. Eftersom tidningar har en dags eftersläpning ser vi hur mycket rapportering det finns dagen före själva utspelet, det vill säga hur mycket misstankar som finns i omlopp om att något är i görningen, det kan naturligtvis också vara så att någon har läckt information. Därefter följer vi rapporteringen under nio dagar. Vi har inte granskat ledarsidor och debattmaterial, de är till sin natur inte opartiska.

Tidningarna som vi undersökt är:

- 1 Aftonbladet, oberoende socialdemokratisk
- 2 Expressen, oberoende liberal
- 3 DN, oberoende liberal
- 4 SVD, oberoende moderat
- 5 GP, oberoende liberal
- 6 Sydsvenska dagbladet, oberoende liberal
- 7 Skånska dagbladet, centerpartistisk
- 8 Helsingborgs dagblad, oavhängig
- 9 Västerbottenskuriren, liberal

- 10 Västerbottens folkblad, socialdemokratisk
- 11 Södermanlands nyheter, centerpartistisk
- 12 Folkbladet, Oberoende socialdemokratisk
- 13 Norrköpings tidningar, moderat
- 14 Dala-Demokraten, socialdemokratisk
- 15 Falu kuriren, liberal
- 16 Norrländska socialdemokraten, socialdemokratisk
- 17 Norrbottens-Kuriren, borgerlig

Vi har försökt att granska tidningar på orter där det finns två tidningar med olika politiska färg kvar. I vissa fall har det inte varit möjligt, till exempel Göteborg. I två fall har vi dock kunnat använda oss av utgivningsområden med tre tidningar. Det gäller Skåne och Södermanland.

Teoretiskt ramverk

Opartiskhet är ett begrepp omgärdat av omfattande förvirring, det har aldrig funnits en klar definition av vad som avses med opartisk. I en uppsats av Jenny Klockare från 2004, "Den omdebatterade opartiskheten – en forskningsöversikt", går begreppet igenom. Klockare konstaterar att opartiskhet och objektivitet är två begrepp som är så besläktade att de knappt går att hålla isär. Som bevis för det hänvisar hon till National Encyklopedin (NE). Enligt NE är objektivitet: "saklighet, opartiskhet (motsats subjektivitet), term som i filosofi, samhällsvetenskap och allmän debatt används i ett flertal betydelser. Deras betydelse har ändrats under tidens gång." Opartiskhet är enligt NE: "Krav som anses gälla i princip all nyhetsförmedling, särskilt inom s.k. public service-medier. Opartiskhet ingår i kravet på objektivitet och kan specificeras som balans i nyhetsurvalet samt neutralitet i innehåll och framställning." Jörgen Westerståhl ställde 1971 upp en modell för objektivitet där han hävdar att objektivitet består av saklighet och opartiskhet. Saklighet består i sin tur av sanning och relevans och opartiskhet av balans/icke partiskhet och neutral presentation. Den vanligaste kritiken mot Westerståhl är att det är omöjligt att vara objektiv, och eftersom det är ett ouppnåeligt ideal är det dumt att ens försöka uppnå det. Samma sak gäller i viss mån opartiskheten. Dan Josefsson och Göran Rosengren är två av dem som gett uttryck för den första ståndpunkten. Saklighet är dock något som alla svenska redaktioner förmodligen skulle säga är absolut nödvändigt för journalistik. Journalistik måste vara sann, annars är det inte journalistik. Likaså måste den vara relevant, men det är en fråga om nyhetsbedömning och går utanför detta arbets område.

Opartiskheten är dock mer problematisk. Balans/icke partiskhet och neutral presentation står i direkt kontrast till journalistikens behov av vinklar, de flesta yrkesverksamma journalister erkänner förmodligen också att ordningen i vilken aktörerna i deras artiklar presenteras avgör hur konsumenten tolkar den redaktionella produkten.

Lars Furhoff, dåvarande rektor på journalisthögskolan i Stockholm, menade att Westerståhls modell kunde leda till en likriktning av journalistiken, något han var motståndare till då han förespråkade ett brett utbud av olika sorters journalistik.

Den finske forskaren Pertti Hermánus menade att Westerståhl inte mätte objektivitet inom massmedia utan snarare hur likriktad journalistiken var. Ju mer likriktad den var desto objektivare menade Hermánus att Westerståhls resonemang löd. Själv skrev han att det intressanta var den journalistiska slutprodukten och att den borde vara sann och relevant, för att nå dit var dock journalisten tvungen att vara objektiv.

Tomas Andersson Odén har studerat redaktionella policydokument inom den svenska dagspressen. Hans slutsats är att det inte finns någon konsensus bland svenska tidningsredaktioner om opartiskhetens vara eller icke vara. 33 procent av de undersökta tidningarna hade skrivningar om opartiskhet, objektivitet eller neutralitet i sina policydokument. Hans undersökning är gjord under mitten på 90-talet och det finns inget som talar för att andelen tidningar som skrivit in

opartiskhetsbegreppet i sina policydokument skulle ha ökat.

Opartiskhetsbegreppet har inte varit utsatt för några omfattande studier sedan 1970-talet. Förvisso har granskningsnämnden för radio och TV gjort utredningar om hur väl SR och SVT följer sina sändningstillstånd, där opartiskheten står inskriven, men några omfattande forskningsprojekt har inte funnits.

Torsten Thurén talar i sin bok, "Ljusets riddare och djävulens advokater" (1988), om olika massmedieideologier. Enligt honom är den liberala, eller som Thurén väljer att kalla den, den klassiska medieideologin förhärskande i Sverige. Den klassiska principen för hur medier ska fungera kan enligt Thurén sammanfattas i tre ord: saklighet, allsidighet och neutralitet. Saklighet innebär att medierna ska återge hela verkligheten och inte ägna sig åt att snedvrída urvalet. Allsidighet innebär att publiken ska få en både korrekt och fullständig bild av verkligheten. Detta ska ske genom att massmedierna ska ge så många olika sidor av saker som möjligt, speciellt när det gäller konflikter av olika slag. Enligt Thurén kan man ställa olika krav på olika journalistiska genrer, en ren nyhetstext måste vara mer neutral än ett reportage.

Slutsatser

Den svenska dagspressen har blivit mer opartisk så till vida att den har blivit mer likriktad under de senaste trettio åren. Lars Furhoff var orolig för en sådan utveckling redan i mitten på 1980-talet och i sin bok "Makten över journalistiken" talar han sig varm för en mediemarknad med stor mångfald. Det är ironiskt med tanke på att han räknas som fadern till det professionella journalistidealet vars totala dominans av journalistkåren har lett till den ökade likriktningen.

Det går dock fortfarande att utläsa vissa skillnader. Centerpartistiska tidningar skildrar Maud Olofssons vändning betydligt mer positivt än annan borgerlig och socialdemokratisk press. Varför det är så finns det inget entydigt svar på. En anledning skulle kunna vara att tidningar med en ideologisk koppling till centerpartiet helt enkelt har bättre källor inom partiet. Att Mauds svängning helt enkelt mottogs positivt av centerpartisterna. Att annan press valt att skildra detta negativt skulle i sådana fall ha att göra med det journalistiska hantverket, att man i jakten på en vinkel väljer en negativ sådan för att det är en bättre nyhet. Det kan också vara så att man inom centerpressen tar ledningens parti framför medlemmarnas, att det helt enkelt rör sig om en skönmålning av verkligheten. Eftersom det inte finns någon opinionsundersökning om vad centerpartisterna tycker om sin partilednings kompromissande finns det inte heller något svar på frågan. Det skulle kunna komma ett svar under nästa riksting men då har det förflutit viss tid sedan beskedet och stämningen inom partiet kan ha ändrats.

För de socialdemokratiska tidningarna har rapporteringen blivit mer lik den borgerliga pressen. Den borgerliga sidan får komma till tals betydligt mer 2009 än 1979. Det politiska läget är förvisso inte exakt likadant. 2009 regerar en majoritetsregering bestående av alla fyra borgerliga partier jämfört med en folktoppartistisk enpartiregering i minoritet 1979.

Journalistkåren har förmodligen också blivit mer homogen. De utbildningar som finns har en stor inverkan, de fungerar som journalistfabriker som trycker ut vikarier till underbemannade redaktioner där de får korta, tidsbegränsade anställningar. Under sådana förhållanden är människor inte benägna att stå upp för sina egna idéer utan det gäller att bli omtyckt av sina chefer med hoppet att en dag säkra en fast anställning.

Deprofessionaliseringen leder vidare bara till att fler och fler journalister blir sittande på landets redaktioner, de är inte ute och producerar nyheter utan sysslar endast med ompaketering av redan befintliga sådana. Nyheterna blir inte fler men de får större spridning i fler typer av medier. Däremot sker en internationalisering eftersom teknologiska framsteg leder till att det är lättare att samla in färdiga nyheter från utlandet.

Arbetsrapport

Vecka 11. Vi fick ingen bra start då vår handledare, Britt Börjesson, var indisponibel på grund av personliga skäl. Marina Gersheti ställde upp som ställföreträdare och vi pratade med henne om val av ämne. Vi bestämde oss för att granska tidningarnas opartiskhet och att använda oss av kärnkraftsfrågan som case. Vi pratade också med Kent Asp och han avrådde oss från att använda folkomröstningen om kärnkraft. Förvirringen var stor.

Vecka 12. Britt Börjesson, den som skulle handleda oss var tillbaka i tjänst. Hon ledde oss rätt genom sin kunskap i de politiska förhållandena 1979, vi bestämde i samråd med henne vilka perioder vi skulle undersöka.

Vi konstruerade en kodbok vilket understundom var svårt, vi konsulterade Thomas Andersson Odén vid några tillfällen när vi var osäkra på vilka variabler som var användbara. Ett stort problem uppstod när vi skulle definiera vad opartiskhet är, vi beslöt oss slutligen för att använda oss av Jörgen Westerståhls objektivitetsmodell och att ur den lyfta opartiskhetsbegreppet. Vi började provkoda och fick ändra en hel del. När vi försökte göra provkörningar i SPSS misslyckades vi och beslöt oss för att ta ledigt under helgen för att få hjälp på måndag veckan efter.

Vecka 13. Vi fick hjälp med att använda SPSS under måndagen och gjorde de första körningarna. I samband med dessa upptäckte vi nya problem med kodboken så vi fick ändra variablerna igen och provkoda på nytt. Under onsdagen kodade vi de tidningar som fanns på skolan och under torsdagen och fredagen satt vi på stadsbiblioteket och kodade de tidningar som inte JMG kunde erbjuda. Vi blev klara med samtliga tidningar för perioden 2009.

Vecka 14. Vi satt på KTB och kodade tidningarna för perioden 1979 under hela veckan, vi blev klara på fredagen. Det var fler artiklar under den perioden jämfört med 2009. Under fredag eftermiddag återvände vi till JMG och började boka intervjuer.

Vecka 15. Vi stansade in resultat i SPSS under hela veckan och gjorde en telefonintervjuer med Tomas Jonter på måndagen, Dan Josefsson på tisdagen och Håkan Lind på torsdagen. Tomas Andersson Odén intervjuades utan telefon på onsdagen och KJ Bondesson på torsdagen. Under veckan skrev vi bakgrundsartiklarna.

Vecka 16. I början av veckan plockade fram diagram från SPSS. Under tisdagen intervjuades Martin Jönsson, Eva Thorpenberg och Anders Hansson. Under onsdagen Lars Johansson och under torsdagen Göran Carstorp och Karin Olander. Vi började skriva övriga artiklar under torsdagen och skapade en layout, detta arbete fortsatte under fredagen. Arbetade hela helgen med att skriva klart och analysera SPSS materialet grundligare.

Vecka 17. Vi redigerade under måndagen och tisdagen och arbetade parallellt med analysartikeln.

Källor

Litteraturförteckning

- Andersson Odén, Principer på pränt, 1996
- Asp (red), Den svenska journalistkåren, 2007
- Furhoff, Makten över journalistiken, 1986
- Furhoff, Makten över medierna, 1974
- Hermánus, Massmedierna och objektiviteten, 1981

Holmberg/Asp, Kampen om kärnkraften, 1984
Johansson och Westerståhl, Kärnkraftsavvecklingen, 1998
Josefsson (red), Välkommen till dramafabriken, 2002
Klockare, Den omdebatterade opartiskheten, 2004, www.sns.se/document/opartiskhet_jk.pdf
Larsson, Regeera i koalition, 1986
Nygren, Yrke på glid, 2008
Rosenberg, Tankar om journalistik, 2004
Strömbäck, Den medialiserade demokratin, 2004
Thurén, Ljusets riddare och djävulens advokater, 1988
Wadbring/Weibull/Bergström, Efter Arbetet, 2002
Wallin, Vad fick vi veta?, 1994
Weibull, Finns det fortfarande en partipress?, http://www.som.gu.se/bocker/du_stora_nya/185-202.pdf
Westerståhl, Objektiv nyhetsförmedling, 1972

Andra källor

www.ne.se, 090408
www.wikipedia.se, 090408
Rosenberg, Den förrådiska opartiskheten, www.journalisten.se, 090317
Rosenberg, mail i författarens ägo

Intervjuer

Anders Hansson, 031-62 42 11
Dan Josefsson 070-415 75 00
Eva Thorpenberg 0733-22 37 33
Gunnar Nygren 08 - 608 46 52
Göran Carstorp, 070-510 28 35
Håkan Lind, 0702-69 11 98
Karin Olander, 031-755 16 00
KJ Bondesson 031-62 40 00 (GP:s växel)
Lars Johansson, 042-489 92 66 (070-617 95 27)
Martin Jönsson, 0706-34 60 72
Tomas Andersson Odén 031-786 49 77
Tomas Jonter 08- 16 30 08

Kodbok 2.0

V1 Tidning

1 Aftonbladet
2 Expressen
3 DN
4 SVD
5 GP
6 Sydsvenska dagbladet
7 Skånska dagbladet
8 Helsingborgs dagblad
9 Västerbottenskuriren

- 10 Västerbottens folkblad
- 11 Södermanlands nyheter
- 12 Folkbladet
- 13 Norrköpings tidningar
- 14 Dala-Demokraten
- 15 Falu kuriren
- 16 Norrländska socialdemokraten
- 17 Norrbottens-Kuriren

V2 År

- 9 2009
- 79 1979

V3 Månad

- 1 Januari
- 2 Februari
- 3 Mars
- 4 April

V4 Datum

V5 Artikelnummer

V6 Sidnummer

- 10 Kultur/nöje
- 20 Ekonomidel

V7 Placering på sidan

- 1 Huvudartikel
- 2 Annan större artikel
- 3 Mindre artikel/notis
- 4 Puff
- 9 Annan placering

V8 Illustrerad

- 1 Ja
- 2 Nej

V9 Artikeltyp

- 1 Nyhet
- 2 Ledare
- 3 Krönika
- 4 Kommentar
- 5 Kultur
- 9 Annat

V10 Rubrik

- 1 Positiv till kärnkraft
- 2 Negativ till kärnkraft
- 3 Positiv till regeringens energipolitik
- 4 Negativ till regeringens energipolitik
- 5 Positiv till vändning
- 6 Negativ till vändning
- 7 Neutral
- 9 Går ej att bedöma
- 0 Ingen förekomst

V11 Primärt idéinnehåll (Vinkel)

- 1 Bygg ut kärnkraft
- 2 Behåll nuvarande kärnkraft, bygg färdigt det som är beslutat
- 3 Avveckla när hållbara alternativ finns, gör klart det som är beslutat
- 4 Avveckla när hållbara alternativ finns, bygg inte färdigt
- 5 Avveckla omgående
- 6 Behåll nuvarande kärnkraft
- 7 Avveckla när hållbara alternativ finns
- 8 Vändningen mottas positivt av egna partiet
- 9 Vändningen mottas negativt av egna partiet
- 10 Vändningen mottas positivt av motståndarna
- 11 Vändningen mottas negativt av motståndarna
- 12 Kritik mot regeringens energipolitik
- 13 Kritik mot oppositionens energipolitik
- 14 Beröm av regeringens energipolitik
- 15 Beröm av oppositionens energipolitik
- 16 Efterfrågar en långsiktig energipolitik över blockgränserna
- 17 Håll folkomröstning
- 18 Vändningen mottas positivt
- 19 Vändningen mottas negativt
- 20 Oppositionen splittrad i kärnkraftsfrågan
- 21 Regeringen splittrad i kärnkraftsfrågan
- 22 Oppositionen enad i kärnkraftsfrågan
- 23 Regeringen enad i kärnkraftsfrågan
- 24 Kärnkraft är säkert
- 25 Kärnkraft är osäkert (farligt)
- 99 Går ej att bedöma

V12 Aktör till tals ett

- 1 Olof Palme
- 2 Maud Olofsson
- 3 Partiföreträdare SAP, inte Olof Palme
- 4 M
- 5 V/Vpk
- 6 C, inte Maud Olofsson
- 7 FP

8 MP
9 KD/Kds
10 Expert
11 Journalist
12 Medborgare
13 Kärnkraftsmotståndare, demonstrant
14 Person i yrkesroll
15 Statministern
16 Fackföreträdare
17 Industriföreträdare/arbetsgivare
18 Regeringen -09 (Alliansen)
19 Oppositionen -09 (De rödgröna...)
20 Regeringen -79
21 Oppositionen -79
22 Torbjörn Fälldin
23 SKI
99 Annan

V13 Aktör till tals två

1 Olof Palme
2 Maud Olofsson
3 Partiföreträdare SAP, inte Olof Palme
4 M
5 V/Vpk
6 C, inte Maud Olofsson
7 FP
8 MP
9 KD/Kds
10 Expert
11 Journalist
12 Medborgare
13 Kärnkraftsmotståndare, demonstrant
14 Person i yrkesroll
15 Statministern
16 Fackföreträdare
17 Industriföreträdare/arbetsgivare
18 Regeringen -09 (Alliansen)
19 Oppositionen -09 (De rödgröna...)
20 Regeringen -79
21 Oppositionen -79
22 Torbjörn Fälldin
23 SKI
99 Annan
0 Ingen förekomst

V14 Aktör till tals tre

Se V13

V15 Aktör till tals fyra

Se V13

V16 Aktör till tals fem

Se V13

V17 Aktör till tals sex

Se V13

V18 Aktör till tals sju

Se V13

V19 Aktör till tals åtta

Se V13

V20 Aktör till tals nio

Se V13

V21 Aktör till tals tio

Se V13

V22 Vad säger aktör ett (idéinnehåll)

- 1 Bygg ut kärnkraft
- 2 Behåll nuvarande kärnkraft, bygg färdigt det som är beslutat
- 3 Avveckla när hållbara alternativ finns, gör klart det som är beslutat
- 4 Avveckla när hållbara alternativ finns, bygg inte färdigt
- 5 Avveckla omgående
- 6 Behåll nuvarande kärnkraft
- 7 Avveckla när hållbara alternativ finns
- 8 Positiv till vändning
- 9 Negativ till vändning
- 10 Kritik mot regeringens energipolitik
- 11 Kritik mot oppositionens energipolitik
- 12 Beröm av regeringens energipolitik
- 13 Beröm av oppositionens energipolitik
- 14 Efterfrågar en långsiktig energipolitik över blockgränserna
- 15 Positiv till kärnkraft
- 16 Negativ till kärnkraft
- 17 Håll folkomröstning
- 18 Oppositionen splittrad i kärnkraftsfrågan
- 19 Regeringen splittrad i kärnkraftsfrågan
- 20 Oppositionen enad i kärnkraftsfrågan
- 21 Regeringen enad i kärnkraftsfrågan
- 22 Kärnkraft är säkert

23 Kärnkraft är osäkert (farligt)

99 Går ej att bedöma

V23 Vad säger aktör två (idéinnehåll)

1 Bygg ut kärnkraft

2 Behåll nuvarande kärnkraft, bygg färdigt det som är beslutat

3 Avveckla när hållbara alternativ finns, gör klart det som är beslutat

4 Avveckla när hållbara alternativ finns, bygg inte färdigt

5 Avveckla omgående

6 Behåll nuvarande kärnkraft

7 Avveckla när hållbara alternativ finns

8 Positiv till vändning

9 Negativ till vändning

10 Kritik mot regeringens energipolitik

11 Kritik mot oppositionens energipolitik

12 Beröm av regeringens energipolitik

13 Beröm av oppositionens energipolitik

14 Efterfrågar en långsiktig energipolitik över blockgränserna

15 Positiv till kärnkraft

16 Negativ till kärnkraft

17 Håll folkomröstning

18 Oppositionen splittrad i kärnkraftsfrågan

19 Regeringen splittrad i kärnkraftsfrågan

20 Oppositionen enad i kärnkraftsfrågan

21 Regeringen enad i kärnkraftsfrågan

22 Kärnkraft är säkert

23 Kärnkraft är osäkert (farligt)

99 Går ej att bedöma

0 Ingen förekomst

V24 Vad säger aktör tre (idéinnehåll)

Se V23

V25 Vad säger aktör fyra (idéinnehåll)

Se V23

V26 Vad säger aktör fem (idéinnehåll)

Se V23

V27 Vad säger aktör sex (idéinnehåll)

Se V23

V28 Vad säger aktör sju (idéinnehåll)

Se V23

V29 Vad säger aktör åtta (idéinnehåll)

Se V23

V30 Vad säger aktör nio (idéinnehåll)

Se V23

V31 Vad säger aktör tio (idéinnehåll)

Se V23

V32 Antal positiva omdömen om Olof Palmes/Maud Olofssons agerande (1979/2009)

V33 Antal negativa omdömen om Olof Palmes/Maud Olofssons agerande (1979/2009)

V34 Kritiserade får bemöta kritik

- 1 Ja
- 2 Nej
- 3 På annan plats i tidningen
- 4 Onåbar
- 5 Journalisten lyfter fram både för och emot
- 6 Ingen kritik

Vinkeldiagrammet på sidan 19

Kategorierna har lagts samman på följande vis:

Positiv till kärnkraft består av:

- 1 Bygg ut kärnkraft
- 2 Behåll nuvarande kärnkraft, bygg färdigt det som är beslutat
- 3 Avveckla när hållbara alternativ finns, gör klart det som är beslutat
- 6 Behåll nuvarande kärnkraft
- 24 Kärnkraft är säkert

Negativ till kärnkraft består av:

- 4 Avveckla när hållbara alternativ finns, bygg inte färdigt
- 5 Avveckla omgående
- 7 Avveckla när hållbara alternativ finns

25 Kärnkraft är osäkert (farligt)

Positiv till vändning består av:

- 8 Vändningen mottas positivt av egna partiet
- 10 Vändningen mottas positivt av motståndarna
- 18 Vändningen mottas positivt

Negativ till vändning består av:

- 9 Vändningen mottas negativt av egna partiet
- 11 Vändningen mottas negativt av motståndarna
- 19 Vändningen mottas negativt

Abstract, English

The purpose of the study is to find out to which extent the Swedish press are impartial and if there has been any changes over time.

Questions

How do journalists define impartialty?

Are there any differences in the way newspapers with different political signature portray reality?

Have there been any changes over the past thirty years?

Method and Material

Quantative content analysis of 17 newspapers during the periods 4/4 – 14/4 1979 and 5/2-15/2 2009.

Interviews with journalists, editors, editiors in chief and scientists.

Results

One problem is that there is no general definition of impartiality. Everyone we have interviewed have defined impartiality as balance. Westerståhl's objectivity theory states that impartiality is neutral presentation and balance of news. The demand for neutral presentation seems, however, to have vanished in the minds of the interviewed.

The examined newspapers have become more uniform in that there are less difference in who are interviewed and in which way the articles present reality in 2009 compared with 1979. The exception is the portrayal of Maud Olofsson's changed stance in 2009 which are described as far less controversial for the members of the center party in newspapers with center party affiliations than in conservative, liberal or social democratic newspapers.

Conclusions

Impartiality have never been a living ideal for journalists who work at swedish newspapers, most of them have opinions on the matter though. Everyone we have interviewed has made the conclusion that impartiality is the same thing as balance, a sign that impartiality today means balance in contrast with Westerståhl's objectivity theory which includes neutral presentation of the news. The examined newspapers have also become more uniform in the thirty years that have passed.

Abstract, svenska

Syftet med arbetet är att ta reda på hur opartisk den svenska pressen är och om det har skett någon förändring över tid.

Frågeställningar

Hur definierar journalister opartiskhet?

Finns det någon skillnad i hur tidningar med olika politiska färg skildrar verkligheten?

Har det skett en förändring under de senaste trettio åren?

Metod/Material

Kvantitativ innehållsanalys av 17 stycken tidningar under perioderna 4/4 – 14/4 1979 och 5/2-15/2 2009.

Intervjuer med yrkesverksamma journalister, redaktionschefer, chefredaktörer och forskare.

Resultat

Ett problem är att det inte finns någon allmän definition av vad opartiskhet faktiskt är. Alla vi har talat med har definierat det som balans. Av kravet på neutral presentation för att uppnå opartiskhet enligt Westerståhls objektivitetsteori finns det inte ett spår. När det gäller de undersökta tidningarna uppvisar de mindre skillnader i vilka som får komma till tals och hur artiklarna vinklas 2009 jämfört med 1979. Undantaget är skildringen av Maud Olofssons vändning 2009 vilket beskrivs som mindre kontroversiellt för centerpartisterna i tidningar med centerpartistisk profil jämfört med andra borgerliga och socialdemokratiska tidningar.

Slutsatser

Opartiskhet har aldrig varit ett levande ideal bland journalister på svenska tidningar, därmed inte sagt att de flesta har tankar om det. Alla vi har intervjuat har satt likhetstecken mellan opartiskhet och balans, ett tecken på att opartiskhetsbegreppet idag bara vilar på ett ben istället för på två. De undersökta tidningarna har blivit mer lika varandra under de senaste trettio åren.